

Nr 159.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående förlängd giltighet av gällande bestämmelser om utförselbevis för råg och vete; given Stockholms slott den 26 februari 1931.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

B. v. Stockenström.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 26 februari 1931.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMBIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet von Stockenström frågan angående förlängd giltighet av förordningen den 13 april 1928 (nr 76) angående utförselbevis för råg och vete samt anför därvid följande.

De enligt nämnda förordning gällande bestämmelserna äro av följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 140 häft. (Nr 159.)

»§ 1.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet till utlandet sjöledes eller på järnväg eller till svensk frihamn utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

§ 2.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet,

eller, i den mån varor, som nu sagts, under de sex kalendermånader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum, införts till myckenhet, att den därför influtna tullavgiften med avdrag av två procent beräknas därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utbekomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Utförselbevis skall återställas eller belopp, varå beviset lyder, inbetalas till tullverket, därest den vara, för vilken beviset utfärdats, återinföres och tullfrihet för varan därvid ifrågasättes.

§ 3.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförselbevis samt författningens tillämpning i övrigt.»

Förordningen gäller till och med den 31 juli 1931.

Den 24 maj 1928 har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse (nr 153) med tillämpningsföreskrifter till förordningen angående utförselbevis för råg och vete.

Den 25 juli 1930 har Kungl. Maj:t, under erinran att nyssberörda förordning och kungörelse upphöra att gälla med utgången av juli 1931, anbefallt kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt avgiva yttrande dels angående de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av bestämmelserna i nämnda förordning och kungörelse, samt angående utförselbevissystemets verkningar med avseende särskilt å de inhemska råg- och veteprisen, statens tullintäkter och den inhemska prisbildningen å förmalningsprodukter av råg och vete, dels ock, därest åt nämnda bestämmelser skulle förlänas förlängd giltighet efter den 31 juli 1931, huruvida och i vad mån ändringar kunde anses påkallade i bestämmelserna.

I anledning härav hava ämbetsverken — sedan yttranden av dem inhämtats från Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes

handelskammare samt handelskammaren i Göteborg ävensom Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Svenska kvarnföreningen, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening samt föreningen Sveriges spannmålsintressenter — i skrivelse den 5 februari 1931 avgivit det infordrade utlåtandet.

Innan jag närmare redogör för innehållet i utlåtandet, vill jag i korthet erinra om den föregående behandlingen av spørgsmålet om utförselbevis för råg och vete.

Sedan de den 3 november 1922 tillkallade s. k. spannmålsmarknadssakkunniga i betänkande den 16 januari 1923 (statens offentliga utredningar 1923: 3) framlagt förslag om införande av utförselbevis för vete, råg och korn, väcktes vid 1923 års riksdag motioner om utförselbevis på grundvalen av samma betänkande. I enlighet med bevillningsutskottets hemställan (betänkande 1923: 27) fann riksdagen de framställda förslagen icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Till 1924 års riksdag avlät Kungl. Maj:t proposition i ämnet (nr 56), avseende införande av utförselbevis för vete och råg. Propositionen vann ej riksdagens bifall (bevilln.-utsk. 1924: 23; R. skr. 1924: 80).

Ej heller motioner i samma syfte vid 1925 års riksdag vunno riksdagens bifall (bevilln.-utsk. betänkande 1925: 7).

1926 års riksdag antog ett motionsvis framlagt och av vissa reservanter inom bevillningsutskottet tillstyrkt förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete (bevilln.-utsk. 1926: 37; R. skr. 1926: 197). Den 26 juli 1926 utfärdades förordning (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete ävensom kungörelse (nr 383) med tillämpningsföreskrifter till samma förordning. Bestämmelserna skulle gälla till och med den 31 juli 1928.

I sistnämnda förordning vidtogs i enlighet med beslut av 1927 års riksdag ändring, avseende rätt att erhålla utförselbevis vid utförsel till svensk frihamn samt viss skyldighet att vid återinförsel av spannmål, varå utförselbevis meddelats, återställa beviset eller kontant inbetala det i beviset angivna belopp (1927: prop. 150; R. skr. 89).

I propositionen den 10 februari 1928 (nr 107) föreslog Kungl. Maj:t — sedan gemensamt utlåtande i ämnet avgivits av kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen — att den då gällande förordningen angående utförselbevis för råg och vete med däri gjorda ändringar skulle, med viss mindre ändring, äga fortsatt giltighet för tiden från och med den 1 augusti 1928 till och med den 31 juli 1931. Ifrågavarande ändring avsåg sättet för fastställandet av den tidsperiod, som skulle läggas till grund för tullverkets kontroll över att verkställda utbetalningar på grund av företedda utförselbevis icke överstege influtna tullavgifter.

Vid propositionens avlåtande anförde jag till statsrådsprotokollet i huvudsak följande.

Enligt vad från flere håll vitsordats hade anordningen med utförselbevis under sin dittillsvarande tillämpningstid infriat de tidigare av systemets förespråkare hysta förhoppningar om dess möjligheter att förskaffa producenterna skäligare spannmålspris och bereda ett skydd — erforderligt icke minst med hänsyn till antalet ekonomiskt svagt ställda jordbrukare — mot den faktiska undervärdering av svenska brödsäden, som förut i all synnerhet på höstarna förekommit. Det kunde jämväl sägas, att de olägenheter, som befarats skola uppkomma genom utförselbevisen, uteblivit eller framträtt i väsentligt mindre grad än som väntats. Den gångna tiden hade emellertid icke varit tillräcklig för möjliggörande av ett mera säkert bedömande av, huru det nya systemet för vårt lands del i längden kunde komma att verka. På grund av vissa närmare angivna omständigheter syntes nämligen särskilt goda förutsättningar för en gynnsam tillämpning av ett utförselbevissystem under skördeåret 1926—1927 hava förelegat. Försökstiden för utförselbevisen borde därför utsträckas någon tid, på det att säkrare erfarenhet om systemets verkningar kunde vinnas. Ifrågavarande utsträckta giltighetstid torde böra så avvägas, att å ena sidan bestämmelserna i ämnet icke förlänades mera definitiv karaktär, men att å andra sidan möjlighet föreläge till ett mera allsidigt bedömande av utförselbevissystemets lämplighet under olika produktions- och marknadsförhållanden.

Bevillningsutskottet avgav betänkande, nr 21, över propositionen jämte i ämnet väckta motioner samt anförde därvid i huvudsak följande.

Med ledning av de erfarenhetsrön, som gjorts, och den utredning av dessas innebörd, som med propositionen framlagts, hade utskottet funnit uppenbart, att erfarenheten icke gäve stöd för systemets upphörande. Den erfarenhet, som hittills kunnat vinnas, hade dock icke varit tillräcklig för ett allsidigt bedömande av utförselbevisens lämplighet under olika produktions- och marknadsförhållanden. Vid sålunda angivna förhållande hade utskottet icke ansett tiden vara inne för ett slutligt avgörande av irågan, huruvida anordningen med utförselbevis borde definitivt införlivas med vår tullagstiftning. Vid det slutliga avgörandet borde riksdagen kunna stödja sig på erfarenheten under så lång tid, att stöd vunnas för en tillräckligt allsidig prövning av olika på bedömandet inverkan omständigheter. Utskottet hade ansett den av Kungl. Maj:t föreslagna tiden av ytterligare tre år kunna antagas vara tillräcklig för nu angivna ändamål.

Utskottet hemställde om bifall till Kungl. Maj:ts proposition och om antagande av det däri framlagda förslaget till förordning angående utförselbevis för råg och vete. Därjämte föreslog utskottet, i anledning av motionen II: 434, skrivelse med anhållan, att Kungl. Maj:t ville låta frågan om beräkningen av städernas tolagsersättning med avseende å de tullavgifter, som skolat utgå för importerad spannmål, men från vilka avgifters erläggande vederbörande befriats på grund av avlämnade utförselbevis, bliva föremål för fortsatt allsidig utredning samt till riksdagen snarast möjligt avgiva förslag i ämnet.

Riksdagen tillkännagav i skrivelse den 27 mars 1928, nr 93, under åberopande av nyssnämnda utskottsutlåtande samt med bifall till propositionen i ämnet, att riksdagen antagit det framlagda förslaget om för-

ordning. Därjämte anhöll riksdagen om sådan utredning, varom utskottet hemställt.

Att Kungl. Maj:t härefter, i enlighet med riksdagens beslut, den 13 april 1928 utfärdat förordning i ämnet, har förut omförmäls. Enligt beslut samma dag anbefalldes Kungl. Maj:t generaltullstyrelsen att verkställa nyssnämnda av riksdagen begärda utredning samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill utredningen kunde föranleda. Utlåtande och förslag i ämnet avgåvos av generaltullstyrelsen den 30 augusti 1928, varefter lantbruksstyrelsen och svenska stadsförbundets styrelse efter remisser yttrat sig.

I detta sammanhang må jämväl erinras, att Stockholms stad, efter stämning å Kungl. Maj:t och kronan, yrkat utbekommande av tolagsersättning, varom staden gått miste på den grund att generaltullstyrelsen för räkenskapsåren 1926—1927 och 1927—1928 låtit avdraga å tulluppbörden i Stockholm, innan tolagsersättningen till staden beräknades, även vad styrelsen under dessa räkenskapsår utbetalt för utförselbevis, vilka från olika delar av landet insänts till styrelsen för utbekommande av kontant likvid. Efter det rådhusrätten samt hovrätten dömt till stadens förmån, ligger detta mål för närvarande under högsta domstolens prövning. Framhållas må, att staden i stämningen jämväl förbehållit sig rätt att senare framkomma med yrkande om ersättning för den minskning i tolagsersättning, som staden tillskyndas därigenom att med utförselbevis betalda tullavgifter likställas med restituerade och tolagsersättning sålunda icke å dem beräknas.

Vid 1930 års riksdag väcktes motioner i frågan om utförselbevis. Sålunda hemställdes i motionen II:474, att riksdagen måtte i anslutning till propositionen nr 108 angående vissa åtgärder till det svenska jordbrukets stödjande besluta, att förberörda förordning om utförselbevis å vete och råg måtte omfatta även korn, eller, om detta icke kunde bifallas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning och förslag till 1931 års riksdag angående utförselbevis även för korn. I motionen II:485 hemställdes, bland annat, att, om riksdagen beslutade inmahningstvång, gällande bestämmelser om utförselbevis för vete och råg måtte upphävas. *Särskilda utskottet*, till vilket både propositionen nr 108 och sistberörda två motioner hänvisades, erinrade i utlåtande den 24 maj 1930, nr 2, om utförselbevisens karaktär av försök för vinnande av erfarenhet samt förklarade sig så mycket mindre finna anledning att frångå den ståndpunkt, 1928 års riksdag härutinnan intagit, som utförselbevisen nu omedelbart kunde få en särskild uppgift att fylla, innan lagerhusorganisationen ännu fått det inflytande över spannmålsmarknaden, som tillärnats densamma. Utskottet erinrade vidare om tidigare uttalanden från riksdagen, att prövningen av frågan om utförselbevisens tillämpning jämväl med avseende å korn borde anstå, tills spørgålet om fortsatt tillämpning av utförselbevisen för tid efter den 31 juli

1931 komme under behandling, samt fann ej anledning ifrågasätta, att riksdagen skulle avvika från den ståndpunkt, riksdagen sålunda redan intagit. Utskottet avstyrkte bifall till motionerna. Riksdagen beslöt härutinnan i enlighet med utskottets hemställan.

Jag övergår nu att lämna följande sammandrag av det huvudsakliga innehållet i förenämnda av *kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen* den 5 februari 1931 avgivna utlåtande, vilket utlåtande torde böra såsom bilaga fogas till detta protokoll.

Beträffande *vete- och rågarealerna* meddelas en siffermässig översikt, utvisande, att brödsädesarealen i dess helhet under senaste tre årtionden varit i stort sett rätt konstant, men att en förskjutning från råg- till veteodling ägt rum. För loderväxtarealen meddelas en översikt, omfattande samma tid och utvisande, att denna areal i stort sett ökats, under de senare åren särskilt i avseende på vallodlingen.

Ämbetsverken hava även verkställt en *jämförelse mellan jordbrukets utveckling från 1900-talets början i Danmark och Sverige*. Minskningen av rågodlingen uppgives hava varit i Danmark proportionsvis starkare än hos oss, dock sannolikt mest till förmån för blandsäd och rotfruktsodling, vilkas arealer kraftigt stegrats.

Vad beträffade den animala produktionen, saknades, enligt ämbetsverken tillräckligt underlag för bedömande av densammas växlingar under den tid, utförelsebevisen varit i kraft. Det torde emellertid vara antagligt, att dessa senare genom den påverkan, de utövat å spannmålsprisen och därmed på odlingen av brödsäd, utövat någon, om också obetydlig inverkan i återhållande riktning på jordbrukets övergång till animalisk produktion.

För *utförelsebevisens verkningar på spannmålsprisen* återopas ett av Sveriges allmänna lantbrukssällskap framlagt siffermaterial. Här om anföra ämbetsverken: För vetets del kunde tullskyddet under år 1923 utnyttjas endast till omkring hälften. 1924 års minskade skörd såväl i Sverige som i utlandet, förorsakade en kraftig prisstegring å världsmarknaden. Det minskade utbudet å den inhemska marknaden verkade i samband med nämnda prisstegring därhän, att tullskyddet å spannmål på hösten kunde utnyttjas i exceptionellt hög grad, eller intill omkring 85 procent, för såväl vete som råg. Med 1925 års rikliga skörd skedde ett avbrott härutinnan, förorsakat av de starka utbuden av spannmål på hösten, varigenom vetetullens effektivitet starkt minskades. Den av Sveriges allmänna lantbrukssällskap anförda siffran för vetetullens utnyttjande på hösten 1925 — 19 procent — hade emellertid liksom även övriga anförda siffror endast avseende å en direkt jämförelse mellan Malmö- och Köpenhamnsnoteringarna. En jämförelse åter mellan å ena sidan de av jordbruksutredningen (se betänkande angående åtgärder för vete- och rågmarknadens stödande av den 18 januari 1930, sid. 34) beräknade riksmedelprisen å svenskt vete och å andra sidan noteringen å danskt vete gäve vid handen, att tullen i fråga om vetet under september—december 1925 skulle hava utnyttjats till omkring 40 procent. Beträffande rågtullens utnyttjande vid samma tidpunkt vore prisnoteringarna alltför divergerande för att giva någon säker utgångspunkt. Sedan *utförelsebevisen införts från och med hösten 1926, hade tullsatsens effektivitet stabiliserats vid omkring två tredjedelar till tre fjärdedelar, under ensta-*

ka perioder något därutöver. De tidigare stundom avsevärda differenserna mellan den effektiva tullsatsen för vete och råg hade också utjämnats. Emellertid framginge tillika av siffrorna, vad vetet beträffade, en viss successiv minskning av tullsatsens effektivitet. Enligt de av Sveriges allmänna lantbrukssällskap anförda prisjämförelserna mellan Malmö- och Köpenhamnsnoteringarna skulle sålunda tullsatsens utnyttjande under september—december åren 1926—1929 för vetet motsvarat respektive 86, 77, 65 och 65 procent. De av jordbruksutredningen beräknade prisjämförelserna mellan svenskt och danskt vete under samma perioder gäve däremot såsom motsvarande procentsiffror respektive 89, 76, 72 och 71 procent. En motsvarande minskning av tullsatsens effektivitet framträdde under vårmånaderna.

Ämbetsverken hava, med hänsyn till utförselbevisens stimulerande verkan på vete- och rågprisen, uttalat den förmodan, att de även bidragit till vetearealens ökning och vidmakthållandet av den totala spannmålsarealen.

För att vinna en överblick, i vilken omfattning *utförselbevisen framdrivit en spannmålsexport*, hava ämbetsverken sammanfattat vissa sifferuppgifter. Härav inhämtas i huvudsak följande. Efter en tillfällig exportökning i anledning av en gynnsam skörd 1921, hade exporten under förra hälften av 1920-talet återgått till förkrigsförhållandena och varit utan praktisk betydelse. Först från och med 1926 förmärktes en ny exportperiod, och exportkvantiteten av vetet uppginge enligt ämbetsverken under åren 1928 och 1929 till i runt tal 70,000 ton per år. Under januari—september 1930 hade veteexporten uppgått till omkring 10,000 ton, motsvarande ungefär en fjärdedel av exporten under samma tid 1929. Efter inmalningstvängets ikraftträdande hade spannmålsexporten, såsom framginge av en sammanställning av densamma månadsvis under 1930, såsom naturligt vore avstannat så gott som fullständigt beträffande råg; även för vetets vidkommande hade exporten nedgått till en obetydlighet. Av sammanställda siffror rörande fördelningen till olika länder av vete- och rågexporten framginge, att en mera kontinuerlig veteexport uppstått allenast till Danmark. Rågexporten hade varit mindre stabil. Under åren 1927—1928 och 1928—1929 hade exporten mot utförselbevis varit jämnare fördelad över hela året, varemot åren 1926—1927 och 1929—1930 visade starkare begränsning av exporten till höstmånaderna.

Exporten hade, på sätt ämbetsverken närmare med siffror belyst, skett till priser, som avsevärt understigit priset i Sverige. Nu anförda förhållanden kunde enligt ämbetsverken givetvis hava i någon mån verkat återhållande på den *svenska animalieproduktionens utveckling*, om ock andra omständigheter därvid måste anses i första hand utslagsgivande. Det låge för övrigt i sakens natur, att ett frihandelsland som Danmark hade något gynnsammare betingelser för animalieproduktionen, och särskilt svinskötseln, än Sverige. En omständighet, som i detta samband förtjänade beaktande, vore, att den spannmål, som gjorts till föremål för försäljning till underpris, kommit en av de svenska animalieproducenternas konkurrent på världsmarknaden — de danska djur- och speciellt svinuppfödarna — till godo. Att denna export ur lantbrukssynpunkt varit ägnad att ingiva vissa betänkligheter medgäves i viss mån av lantbrukssällskapet, som framhållit, att exporten i fråga »ej kan anses såsom i och för sig önskvärd».

Å andra sidan vore emellertid, såsom framginge av marknadsnotering-

arna, otvivelaktigt, att utförselbevisen medfört en utjämning i spannmålsutbudens starka säsongmässiga fluktuationer och därmed i någon mån stärkt säljarnas ställning gentemot kvarnindustrien. Emellertid syntes böra tillfogas, att denna utjämning i fluktuationerna sannolikt icke helt och hållet torde hava kommit spannmålsproducenterna utan även i viss grad mellanhänderna till godo.

Ämbetsverken meddela vidare för perioden augusti 1923 till juli 1930 siffror för prisen på råg och rågsikt samt anse det med ganska stor visshet kunna antagas, att de inhemska rågprisen genom utförselbevisen hållits uppe på en högre nivå än eljest varit fallet. Det vore tydligt, att jämväl *rågmjölprisen* därigenom stegrats, enär marginalen mellan rågpris och rågmjölprisen sedan tiden före augusti 1926 i varje fall icke nämnvärt minskats. Av siffror rörande *vetemjölprisen* anse ämbetsverken, under förutsättning att noteringarna avse en med svenskt extra patentmjöl likvärdig kvalitet, det framgå, att redan från förra hälften av 1926 en viss relativ stegring av det svenska mjölpriset inträtt, vilken sedermera ökats och nått en jämförelsevis hög nivå under tiden februari 1927—januari 1929. Perioden februari 1929—januari 1930 visade åter nedgång, varpå följde en förnyad stegring under påföljande halvår. Tendensen torde dock enligt ämbetsverken hava flera orsaker.

Ämbetsverken ville icke underlåta erinra om, att *systemet med utförselbevis genom införandet av inmalningstvång och därmed förenat avtal med kvarnarna i fråga om brödsädespriset, för viss del av den tid, undersökningen avser, satts mer eller mindre ur funktion.* Detta förhållande gjorde givetvis, att de erfarenheter, som vunnits under den tid, systemet varit i kraft, icke kunde anses tillräckliga för ett slutgiltigt bedömande av frågan om systemets verkningar. I yttrande den 30 september 1927 hade ämbetsverken framhållit, att denna fråga vore så svårbedömd, att härför erfarenheten från en tidrymd av ytterligare fem år från 1928 syntes önskvärd. Den tidrymd, varunder systemet sedan dess haft sådan effekt, att verkningarna kunde bedömas, torde emellertid icke uppgå till mera än cirka två år.

I några av de avgivna utlåtandena hade yrkats vissa *ändringar i författningarna rörande utförselbevis*, i händelse dessa skulle förlängas. Sålunda ifrågasatte föreningen Sveriges spannmålsintressenter utsträckning av utförselbevisen att jämväl omfatta korn. Ämbetsverken ansåge emellertid, att tillräckligt vägande skäl icke anförts för en sådan utsträckning. Bland annat borde anmärkas, att det korn, som kunde förväntas bliva exporterat med tillhjälp av utförselbevis, sannolikt skulle komma att för foderändamål absorberas av den danska kreatursproduktionen, och sålunda ytterligare gynna denna produktion.

Däremot syntes någon erinran ej kunna göras mot det likaledes av föreningen Sveriges spannmålsintressenter framförda önskemålet, att import medgäves tullfritt jämväl för mindre partier än vederbörande utförselbevis angäve. Denna fråga vore för närvarande reglerad i punkt 5 av generaltullstyrelsens cirkulär den 30 juli 1926 angående ordningen för utfärdande och redovisning av utförselbevis för råg och vete (Tullverkets författningssamling nr 184). Generaltullstyrelsen torde sålunda hava att i sinom tid eventuellt överväga frågan om cirkulärets ändring härutinnan.

Av den utredning, som förebragts, har enligt ämbetsverkens uppfattning framgått, att, enligt vad hittills kunnat bedömas, verkningarna av

systemet med utförselbevis, i den mån detta system kunnat i avsedd utsträckning fungera, knappast kunde sägas hava varit andra än som förutsattes vid systemets genomförande. I vad mån och i vilken utsträckning detsamma i fortsättningen kunde komma att påverkas av inmalningstvånget och särskilt av en bibehållen prisreglering för spannmål, undandroge sig ämbetsverkens bedömande. Emellertid hade, såvitt ämbetsverken kunnat finna, några sådana omständigheter icke hittills kommit till synes, vilka skulle kunna föranleda ämbetsverken att förorda ett upphävande av eller en mera väsentlig ändring i de nu gällande bestämmelserna. Med hänsyn härtill och med fästade avseende tillika vid den omständigheten, att i samtliga till kommerskollegium inkomna yttranden från representativa organ för näringslivet ett bibehållande av utförselbevisen i samma omfattning som hittills bestämt förordats, hava ämbetsverken ansett sig böra tillstyrka, att de på ifrågavarande område nu gällande bestämmelserna utan ändring tillsvidare upprätthölles.

Skiljaktig mening har anmälts av *kommerserådet S. Matz*, som avstyrkt förlängning av anordningen med utförselbevis. Till stöd härför har åberopats vissa uppgifter angående den animaliska produktionen och exporten, särskilt den försämrade fläskexporten, ävensom handelspolitiska synpunkter.

Vid *innevarande års riksdag* hava väckts motioner om förlängd giltighet av gällande bestämmelser angående utförselbevis för råg och vete. Sålunda har i de likalydande motionerna I: 110 och II: 158 hemställts, att riksdagen ville besluta, att de i Kungl. Maj:ts förordning den 13 april 1928 (nr 76) angående utförselbevis för råg och vete innehållna bestämmelser skola äga fortsatt giltighet under tiden till och med den 31 juli 1934. I de likalydande motionerna I: 159 och II: 268 har hemställts, att riksdagen ville besluta, att förenämnda förordning ävensom kungörelsen den 24 maj 1928 med tillämpningsföreskrifter till förordningen skola vara gällande under ytterligare fyra år eller till och med utgången av juli 1935.

Då vid 1926 års riksdag anordningen med utförselbevis för råg och vete infördes, skedde detta huvudsakligen i syfte att härigenom kunna skapa vissa möjligheter för export av svensk spannmål, därest prisläget inom landet vid hopade utbud bleve särskilt nedpressat, samt i dylikt läge bidra till återställande av spannmålstullens effektivitet. Sedan av myndigheternas under hösten 1927 verkställda utredning om systemets verkningar framgått, att utförselbevisen i huvudsak infriat de av dess förespråkare hysta förhoppningarna om systemets möjligheter att förebygga undervärdering av den svenska brödsäden, erhöles utförselbevisen genom beslut vid 1928 års riksdag förlängd giltighet för tiden till och med den 31 juli 1931. Därvid förutsattes, att förnyad prövning av systemets verkningar skulle äga rum före giltighetstidens utgång.

*Departements-
chefen.*

I gemensamt utlåtande hava kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen nu redogjort för resultatet av en jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 25 juli 1930 av ämbetsverken verkställd utredning i ämnet. Enligt ämbetsverken hava icke några sådana omständigheter kommit till synes, vilka skulle kunna föranleda ett upphävande av eller en mera väsentlig ändring i de nu gällande bestämmelserna. Under framhållande av att samtliga i ärendet hörda representativa organ för näringslivet bestämt förordat ett bibehållande av utförselbevisen, hava ämbetsverken tillstyrkt, att de gällande bestämmelserna utan ändring tillsvidare upprätthållas.

Vid prövning av denna fråga har jag icke kunnat undgå att uppmärksamma, hurusom utförselbevisen, sedan den från och med juli månad 1930 hos oss pågående stödaktionen för spannmålsproduktionen kommit till stånd, förlorat sin tidigare betydelse. Under sist åsyftade tid har nämligen, på sätt av myndigheternas utredning framgår, någon nämnvärd export av råg och vete från vårt land icke ägt rum. Ur denna synpunkt ävensom med hänsyn till att utförselbevissystemet till arten tydligt skiljer sig från principerna för den nu igångsatta stödaktionen i övrigt, kunde övervägande skäl måhända anses föreligga för utförselbevissystemets indragning. Härtill kommer, att den faran icke får anses utesluten, att bibehållandet av sistnämnda system kan tänkas i sin mån stimulera särskilt veteodlingen att icke blott närma sig till utan även passera den gräns, där produktionen överstiger landets normala konsumtionsbehov.

Då jag likväl funnit mig böra framlägga förslag om fortsatt giltighet för bestämmelserna angående utförselbevis för råg och vete, sker det med hänsyn till ovissheten om, huru förhållandena på jordbruksnäringens område i fortsättningen kunna komma att gestalta sig. Skulle den nu tillämpade, otvivelaktigt ur alla synpunkter riktigaste metoden för stöd åt spannmålsodlingen — stadgande om användning i skälig utsträckning av den inhemska brödsäden samt ett därtill anpassat prisavtal — av ena eller andra anledningen icke kunna fullföljas och obruten upprätthållas, är det icke lätt att förutse, vilken ställning denna för oss oundgängliga del av jordbruksnäringen komme att få och vilka hjälpmedel som därvid stode den till buds. Då tillika — fränsett den omnämnda mera teoretiska motsägelser, som torde kunna anses ligga i utförselbevissystemets kvarstående under ännu en period — någon avsevärd praktisk olägenhet icke synes vara förbunden med att i nu berört avseende lämna det bestående förhållandet oförändrat, har jag stannat för att tillstyrka, att 1928 års förordning måtte bibehållas, varvid dock giltighetstiden synes böra bestämmas till allenast två år. Det vid frågans behandling år 1928 avgörande skälet, att ökad erfarenhet på detta område behövde inhämtas, äger otvivelaktigt i den nu förevarande, med nya särdrag präglade situationen minst samma styrka som då.

Jag förordar alltså, att bestämmelserna om utförselbevis för råg och vete få fortfara att gälla till och med den 31 juli 1933. Någon anledning till ändring av bestämmelsernas lydelse synes icke föreligga.

Skulle utförselbevisen, ensamt för sig eller i förening med övriga stödåtgärder, mot förmodan föranleda en för landets förbrukning icke erforderlig stegring i den inhemska produktionen av brödsäd, torde fråga kunna uppkomma, huruvida utförselbevissystemet, oavsett att giltighetstiden tilläventyrs ännu ej utgått, bör övergivas. Emellertid må i detta samband erinras, att systemet med utförselbevis är i vårt land i olikhet med förhållandet i vissa andra länder anordnat på så sätt, att rätten till inlösen av utförselbevis endast gäller i den mån, motsvarande spannmålmängder införts under senaste halvåret. På grund härav skulle, därest exportöverskott av spannmål uppstår, utförselbevisens användbarhet komma att utan vidare upphöra.

Beträffande den av 1928 års riksdag begärda utredningen av frågan om beräkningen av städernas tolagsersättning får jag, efter samråd med chefen för finansdepartementet, framhålla, att med fullföljandet av sagda utredning torde böra anstå så länge det av mig omförmälda målet mellan Stockholms stad och kronan angående utbekommande av mistad tolagsersättning ännu icke blivit avdömt i högsta instans. Någon olägenhet av ett uppskov synes mig så mycket mindre föreligga, som beloppen av restitutioner på grund av utförselbevis äro helt obetydliga under nu gällande statliga reglering av spannmålsmarknaden och frågan sålunda för närvarande ej är av nämnvärd praktisk betydelse.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att de i förordningen den 13 april 1928 (nr 76) angående utförselbevis för råg och vete meddelade bestämmelser skola äga fortsatt giltighet under tiden från och med den 1 augusti 1931 tillsvidare till och med den 31 juli 1933.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Rune Thygesen.

UTLÅTANDE ANGÅENDE UTFÖRSELBEVISSYSTEMETS VERKNINGAR M. M.,

avgivet den 5 februari 1931 av kommerskollegium, generaltullstyrelsen
och lantbruksstyrelsen gemensamt.

Under erinran att förordningen den 13 april 1928 (nr 76) angående utførselbevis för råg och vete ävensom kungörelsen den 24 maj 1928 (nr 153) med tillämpningsföreskrifter till samma förordning upphörde att gälla med utgången av juli 1931, har Kungl. Maj:t den 25 juli 1930 anbefallt kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen att gemensamt avgiva yttrande dels angående de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av bestämmelserna i nämnda förordning och kungörelse samt angående utførselbevissystemets verkningar med avseende särskilt å de inhemska råg- och veteprisen, statens tullintäkter och den inhemska prisbildningen å förmalningsprodukter av råg och vete, dels ock, därest ått nämnda bestämmelser skulle förlänas förlängd giltighet efter den 31 juli 1931, huruvida och i vad mån ändringar kunde anses påkallade i bestämmelserna.

I anledning av förestående remiss har kommerskollegium genom skrivelse den 25 augusti 1930 i ärendet inhämtat yttrande dels av följande handelskamrar: Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes handelskammare samt handelskammaren i Göteborg, dels av följande sammanslutningar: Sveriges allmänna lantbrukssällskap, Svenska kvarnföreningen samt Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening samt föreningen Sveriges spannmålsintressenter.

I samtliga avgivna yttranden har tillstyrkts en förlängning av systemet med utførselbevis. Av Skånes handelskammare samt av Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening har yrkats, att systemet i fråga måtte erhålla permanent karaktär. Ett sammandrag över yttrandena bifogas ämbetsverkens utlåtande i ärendet den 5 februari 1931. Detta utlåtande är av följande innehåll.

Frågan om bibehållande av systemet med utførselbevis har senast varit föremål för behandling vid 1930 års riksdag. I en i andra kammaren väckt motion (nr 485) framställdes ett yrkande, att, i händelse inmalningstvång skulle genomföras, gällande bestämmelser om utførselbevis å råg och vete måtte upphävas. Det särskilda utskott, som behandlade jordbruksfrågan, erinrade i sitt utlåtande (nr 2, sid. 88) bland annat därom, att förordningen om utførselbevis för vete och råg allenast gällde till och med den 31 juli 1931. Åtgärden hade enligt Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i ämnet angivits ha karaktären av ett försök för vinnande av erfarenhet om systemets verkningar. Det vore vidare förutsatt, att förnyad prövning av systemets verkningar före giltighetstidens utgång skulle äga rum. Utskottet funne desto mindre anledning frågå den ståndpunkt riksdagen sålunda intagit, som utførselbevisen nu omedelbart kunde få en särskild uppgift att fylla, innan lagerhusorganisationen ännu fått det inflytande över spannmålsmarknaden, som tillärnats densamma.

Beträffande en inom riksdagen (II kamm. nr 474) väckt motion om utsträckning av systemet med utførselbevis jämväl till korn erinrade utskottet om ett tidigare uttalande av riksdagen, att prövningen av denna fråga borde anstå tills spørsmålet om fortsatt tillämpning av utførselbevisen för tiden efter den 31 juli 1931 komme under behandling. Utskottet fann ej anledning att ifrågasätta, att riksdagen skulle avvika från den ståndpunkt riksdagen sålunda intagit.

Utskottet avstyrkte bifall till ifrågavarande motioner. Utskottets hemställan vann riksdagens bifall.

Beträffande den i remissen framställda förfrågan rörande de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av bestämmelserna i förordningen och kungörelsen angående utförselbevis, ävensom angående utförselbevissystemets verkningar, må anföras följande.

Då kommerskollegium, generaltullstyrelsen och lantbruksstyrelsen den 30 september 1927 avgåvo yttrande beträffande då ifrågasatt förlängning av författningarna angående utförselbevis, sammanfattade ämbetsverken de erfarenheter i fråga om utförselbevisens verkningar, som dittills vunnits, på följande sätt:

„En ganska anseelig utförsel av såväl råg som vete har under skördeåret 1926/27 ägt rum, vilken med all sannolikhet till väsentlig del framkallats genom de därvid erhållna utförselbevisen.

Denna utförsel har beträffande vete till större delen försiggått under höstmånaderna, medan den i fråga om råg fördelats mera jämnt över skördeåret.

Då utförseln av råg överstigit införseln av samma spannmålsslag, hava utförselbevisen sannolikt bidragit till att i någon mån befordra den allmänna tendensen till övergång från råg- till vetekonsumtion. Möjligen har en del av den utförda rågen, vilken eljest skulle konsumerats inom landet, i förbrukningen ersatts med importerad tullfri spannmål, och har härigenom en viss minskning i statens eljest påräkneliga inkomst av spannmålstull uppstått utöver den minskning, som må anses ligga dels däri, att utförselbevis meddelats även för den spannmålskvantitet, som skulle exporterats, även om utförselbevis icke funnes — en kvantitet som, enligt vad ovan gjorts gällande, sannolikt icke varit betydande — dels däri, att utförselbevisen möjligen ha kunnat utöva ett stimulerande inflytande på brödsädesodlingen, något varom det ännu torde vara för tidigt att yttra sig.

Tack vare den lättnad, som den uppkomna utförseln medfört å den inhemska spannmålsmarknaden, har en fullt märkbar höjning av priset å såväl svensk råg som svenskt vete i förhållande till världsmarknadspriset å motsvarande varor ägt rum, i synnerhet under höst- och vintermånaderna. Beträffande vete torde den uppnådda prisförbättringen enligt Sveriges allmänna lantbrukssällskaps beräkningar kunna skattas till 1.50 å 2 kr. per 100 kg.

Denna prisförbättring har ej varit inskränkt till blott områdena närmast exporthamnarna utan mer eller mindre berört även de inuti landet belägna produktionsområdena.

I samband med den prisstegring, som den svenska brödsäden erfarit genom det bättre utnyttjandet av tullskyddet, torde jämväl en viss, om än ej synnerligen betydande, höjning av mjölpriserna hava ägt rum.

I stort sett torde det kunna sägas, att utförselbevissystemet under den tid det varit i tillämpning fullt infriat de förhoppningar, som ställts på detsamma från dess förespråkares sida, utan att några mera avsevärda olägenheter därav förspotts. Denna uppfattning delas ock av samtliga de sammanslutningar, som i yttranden till kommerskollegium uttalat sig i ämnet.»

Ämbetsverken framhöllo emellertid därjämte, att de anförda iakttagelserna angående utförselbevisens verkningar hänförde sig till ett år, som i olika hänseenden erbjudit särskilt goda möjligheter för uppnående av de med ifrågavarande anordning avsedda syftemålen. På grund av de ovanliga förhållanden, som under detta år varit rådande, kunde de härvid gjorda erfarenheterna uppenbarligen icke anses tillfyllest för bedömning av huru utförselbevissystemet kunde antagas komma att verka under mera normala tider. Ämbetsverken ansågo därför, att det vore

av stor betydelse, om möjlighet bereddades att under längre tid än den då gällande provisoriska förordningen avsåge, fullfölja iakttagelserna angående verkningarna av ifrågakvarande för vårt land nya system. Ehuru den till ämbetsverken ställda remisskrivelsen icke innefattade någon anmodan för dem att uttala sig för eller emot systemets fortsatta giltighet, kunde ämbetsverken dock, med hänsyn till vad sålunda anförts, icke underlåta att uttala, att en förlängning av förordningen exempelvis under ytterligare fem år vore att anse som i hög grad önskvärd, enär först därigenom en säkrare erfarenhet kunde vinnas angående systemets verkningar i olika hänseenden och under olikartade årsväxts- och marknadsförhållanden.

Det material, som numera föreligger angående utförelsebevisens verkningar — omfattande en tidrymd om ungefär fyra år — är givetvis betydligt mera rikhaltigt än det, som förelåg till bedömande, när ämbetsverken år 1927 hade att yttra sig i ämnet.

Vad då först beträffar frågan, huruvida utförelsebevisen övat ett stimulerande inflytande på brödsädesodlingen — ett spörsmål, varom vid berörda tillfälle ansågs för tidigt att yttra sig — må lämnas följande uppgifter.

Vete- och rågarealerna i har voro vid nedan angivna tider av följande omfattning.

	Vete	Råg	Summa
årligen 1901—05	81 225	410 791	492 016
» 1906—10	91 579	405 542	497 121
» 1911—15	115 715	387 663	503 378
» 1916—20	140 044	385 221	505 265
år 1919	140 903	372 169	513 072
årligen 1921—25	142 467	338 243	480 710
år 1926	154 145	339 283	493 428
» 1927	226 816	276 004	502 820
» 1928	227 385	276 095	503 480
» 1929	232 280	255 355	487 635
» 1930	261 500	240 600	502 100
årligen 1926—30	220 425	277 467	497 892

Utvecklingen visar en i stort sett konstant siffra på brödsädesarealen i dess helhet men en mycket bestämd förskjutning inom denna areal mellan vete- och rågodlingen. Medan vid 1900-talets början rågarealen var ungefär fem gånger så stor som vetearealen, uppvisar det sista året i serien en veteareal på omkring 52 % och en rågareal på omkring 48 % av totalarealen. Det må anmärkas, att siffrorna för 1919 grundas på en arealinventering och siffrorna för 1927 på årets allmänna jordbruksräkning. Siffrorna för mellanliggande år ävensom för de tre senaste åren grundas på uppskattning.

Såsom i sammanfattningen över 1927 års jordbruksräkning (sid. 30) erinrats, gjorde sig övergången från höstråg till höstvete gällande inom praktiskt taget alla storleksgrupper av brukningsdelar, ehuru densamma framträdde med olika styrka vid det större och mindre jordbruket. Vid de stora gårdarna hade omläggningen varit mera genomgripande än vid de små. På slättbygderna i Malmöhus, Skaraborgs och Östergötlands län framträdde vid småbruket en tydlig tendens till inskränkning av höstsädesodlingen, medan utvecklingen vid de medelstora och större gårdarna gått i rakt motsatt riktning. I Uppsala län hade endast de allra största gårdarna ökat sin höstsädesareal, under det att densamma inom alla andra storleksgrupper blivit inskränkt.

Jämför man vete- och rågarealen med den areal, som disponerats för *blandsäd*, *foderrotfrukter* och för *vallar*, kan konstateras följande utvecklingsgång:

	Blandsäd ¹	Foderrotfrukter ¹	Vall för höskörd samt för bete och grönfoder ¹
årigen 1901—05	135 115	27 476	1 235 851
» 1906—10	153 045	55 102	1 318 571
» 1911—15	174 010	75 223	1 373 978
» 1916—20	247 570	84 958	1 386 386
år 1919	260 767	91 060	1 342 851
årigen 1921—25	267 810	95 135	1 365 085
år 1926	270 821	109 843	1 362 863
» 1927	228 124	84 949	1 468 906
» 1928	225 618	82 333	1 469 467
» 1929	232 159	85 476	1 468 906
» 1930	254 595	103 810	1 462 404
årigen 1926—30	242 263	93 282	1 446 509

Med reservation för tillförlitligheten hos det statistiska materialet, som med undantag för åren 1919 och 1927 grundar sig på approximativa uppskattningar och därför även företer vissa ojämnheter, uppvisa de nu anförda sifferserierna för blandsäd och foderrotfrukter en kontinuerlig utveckling under hela perioden 1901—1925. Den utvecklingsgång, som kan utläsas ur serien, torde sammanhånga med den under århundradets första fjärdedel småningom skeende omläggningen i det svenska jordbruket till större animal produktion. Den starka ökningen av blandsädesarealen under tiden 1911—1920 torde delvis bero på en övergång från havre- till blandsädesodling. Tabellens arealsiffror utvisa en toppunkt för år 1926. Vid 1927 års jordbruksräkning konstaterades tillbakagång för både blandsäd och foderrotfrukter. Först år 1930 — sannolikt under inflytande av de något förbättrade konjunkturerna för animalisk produktion — uppvisa siffrorna en mera betydande stegring. Vad foderrotfrukterna angår, har vid bearbetningen av jordbruksräkningens material iakttagits, att de mindre brukningsdelarna i allmänhet visade en utveckling rakt motsatt de medelstora och större gårdarnas. Vid småbruket kom på foderrotfrukterna en ökad andel av hela åkerarealen, varemot bondgårdar och herrgårdar visade en minskning, som i vissa fall var ganska stor (Jordbruksräkningen sid. 33). Minskningen i rotfruktsodlingen torde i väsentlig mån vara att tillskriva höjningen av arbetslönerna även inom jordbruket. För de medelstora och större jordbruket, som i relativt större omfattning äro beroende av förhyrd arbetskraft, gör denna höjning sig mera gällande i fråga om den arbetskrävande rotfruktsodlingen än för småbruket.

Även vallarealen har, såsom av de anförda siffrorna framgår, kontinuerligt ökat från ett medeltal för perioden 1901—1905 på 1 235 851 har till ett medeltal å 1 386 386 har för perioden 1916—1920. Vid 1919 års arealinventering uppgavs emellertid arealen till endast 1 342 851 har. I avseende å siffrornas tillförlitlighet framhålles i statistiska centralbyråns redogörelse för arealinventeringen (sid. 15), att av det inkomna uppgiftsmaterialet att döma uppfattningen om vad som borde hänföras under begreppet »vall» vore tämligen vacklande. Medeltalssiffran för perioden 1921—1925 steg till 1 365 085 har. Vid 1927 års arealinventering konstaterades en ökning av arealen till 1 468 906 har. Jämfört med siffran för 1926 1 362 863 kan ökningen förefalla anmärkningsvärd. Emellertid är därvid att beakta, att siffrorna under hela tiden 1920—1926 endast grunda sig på upp-

¹ Arealen angiven i har.

skattning och att härvid tydligen den ökning, som successivt skett, icke blivit behörigen uppmärksamrad. Sannolikt har ökningen ägt rum ganska jämnt under hela perioden i fråga.

Beräffande ökningen av vallarealen yttrades i jordbruksräkningen (sid. 34) följande:

»En förändring, som relativt sett icke är så synnerligen stor men som dock tyder på en viss omläggning av jordbrukets allmänna produktionsriktning, är den sedan år 1919 inträffade ökningen i vallarealen med 126 000 har. Då samtidigt en del åker torde hava igenlagts till betesmark, visar detta, att de strävanden, som under de senare åren gjort sig gällande att öka den egna foderproduktionen, lett till betydande resultat. Utvidgningen av vallarealen är genomgående för så gott som hela landet och förekommer vid alla storleksgrupper av brukningsdelar men är, relativt taget, störst vid det mindre jordbruket.»

Även uppskattningen av arealen för naturlig äng utvisar en avsevärd ökning från c:a 929 000 har år 1920 till c:a 1 269 000 har år 1927. Dessa siffror äro emellertid uppenbarligen alltför osäkra för att kunna läggas till grund för en beräkning av den faktiska arealökningen.

Man torde dock av de anförda siffrorna samt av i övrigt kända förhållanden angående utvecklingen inom det svenska jordbruket under de senaste åren kunna draga den slutsatsen, att, medan den sammanlagda arealen av brödsädesodling bibehållits i det närmaste konstant samt odlingen av blandsäd och rotfrukter — liksom även i övrigt havre och korn — utvisat en viss minskning, en häremot svärande ökning skett i arealen av vall liksom av äng (vari förmodligen åtminstone delvis ingår s. k. permanent vall). Den ökning, som kan antagas hava ägt rum i vallarealen efter 1927, torde icke tillräckligt framgå av uppskattningarna.

Av det sagda framgår, att den gradvisa omläggningen inom det svenska jordbruket mot ökad animalisk produktion under de senaste åren i väsentlig mån inriktats på den mindre arbetskrävande vallkulturen i stället för på ökad blandsädes- och rotfruktsodling. Detta förhållande torde, såsom förut antytts, få ses bl. a. mot bakgrunden av vissa efter de inhemska förhållandena avpassade rationaliseringssträvanden inom det svenska jordbruket, avseende begränsad användning av arbetskraft.

Det kan äga sitt intresse att jämföra jordbrukets utvecklingsgång från 1900-talets början i Danmark och Sverige. Utvecklingen är i vissa avseenden parallell. Sälunda framträder även i Danmark övergången från råg- till veteodling.

Arealfördelningen i Danmark på vissa spannmålssorter samt foderrotfrukter i har är följande:

	Vete	Råg	Summa bröds spann - mål	Blandsäd	Foderrot- frukter
År 1901	41 000	272 900	313 900	138 400	141 000
» 1907	40 500	276 000	316 500	169 600	237 500
» 1912	54 000	245 800	299 800	180 400	261 900
» 1919	51 800	236 000	287 800	202 000	284 900
» 1923 ¹	82 900	232 500	315 400	206 800	349 600
» 1929 ¹	104 100	152 100	256 200	304 600	408 300

Som synes har den danska rågarealen betydligt minskats. Bortsett från Sönder-Jylland, som ingår i serien först från och med år 1923, föreligger en minskning,

¹ I siffrorna ingår även arealen för Sönder-Jylland, omkring 8 300 har vete och 12 500 har råg eller tillhopa 20 800 har brödsspannmål samt 21 700 har blandsäd och 257 700 har foderrotfrukter.

i runt tal, från 273 000 till 140 000 har eller med 133 000 har — en minskning, som proportionsvis är något starkare än hos oss. Men av denna arealminskning har endast omkring 40 %, ungefär 55 000 har, förts över till veteodling, medan den övriga arealen disponerats för andra ändamål — sannolikt till blandsädes- och foderrotfruktsodling, vilka arealer, såsom synes, uppvisa synnerligen kraftig stegring under perioden i fråga. Hos oss har däremot, såsom förut nämnts, praktiskt taget hela minskningen i rågarealen kommit veteodlingen till godo. Det kan dock i detta sammanhang förtjäna nämnas, att mellan 1927 och 1930 i de båda skånska länen minskningen i rågarealen varit starkare än ökningen av vetearealen och att alltså i nämnda län likasom i Danmark en inskränkning ägt rum av den totala brödsädesodlingen.

Uppsvinget i veteodlingen och stagnationen i odlingen av sådana fodermedel som blandsäd och foderrotfrukter under åren 1927—29, som kan konstateras vid ett studium av de svenska arealsiffrorna, kommer till synes även i *skördesiffrorna*. I följande tabell har för perioden 1925—30 i kol. a redovisats den totala skördesiffran. För att lämna en exponent på den relativa storleken av de olika årens skörderesultat, anföras jämväl siffrorna av skörden för har (kol. b).

Då en jämförelse med förhållandena i Danmark givetvis är av värde för belysning av den olika utvecklingstendensen, anföras jämväl motsvarande siffror för Danmark.

År och land	Vete		Råg		Blandsäd		Foderrotfrukter	
	a 1 000 ton	b 100 kg ¹	a 1 000 ton	b 100 kg ²	a 1 000 ton	b 100 kg	a 1 000 ton	b 100 kg
1925 S.	364	26·8	676	19·5	536	20·2	3 226	337
D.	265	33·1	349	16·3	508	22·4	19 048	.
1926 S.	331	22·6	587	17·6	531	19·6	4 063	370
D.	239	23·4	317	15·2	488	20·6	21 338	.
1927 S.	417	18·8	385	14·1	403	17·6	2 300	273
D.	256	23·1	263	14·4	556	21·7	18 668	.
1928 S.	499	22·8	431	15·7	467	20·7	2 771	354
D.	332	32·6	246	16·3	763	25·7	22 796	.
1929 S. ³	518	23·1	414	16·8	516	22·2	3 012	355
D.	320	30·7	265	17·8	772	25·3	22 309	.
1930 S. ³	584	22·3	457	19·0
D.

Också här kan för Sveriges vidkommande konstateras en brytning i avseende å blandsädes- och foderrotfruktsproduktionen mellan 1926 och 1927. Trots att den relativa skördesiffran för såväl 1928 som 1929 är gynnsammare än för 1925 och 1926, uppvisa dock de senare båda åren en större skörd blandsäd än 1928 och 1929. Motsvarande iakttagelse kan göras för foderrotfrukternas del. I Danmark är tendensen i avseende å båda dessa fodermedel den rakt motsatta.

De olika, av ett flertal faktorer betingade skiljaktiga linjer för jordbrukets utveckling — speciellt för förhållandet mellan brödsädesodling och animalieproduktion samt den gradvisa ökningen av den senare — som sålunda inlagits i Sverige och Danmark, belysas jämväl av siffrorna för *kreatorsbeståndets* utveckling i de båda länderna efter världskriget. Följande siffror äro, vad Sverige beträffar, hämtade

¹ För höstvete.

² För höstråg.

³ Preliminära siffror.

från 1919 års husdjursräkning och 1927 års jordbruksräkning samt, vad Danmark angår, från kreatursräkningarna för motsvarande år:

År och land	Nötkreatur 1 000 st.	Därav kor 1 000 st.	Svin 1 000 st.	Höns 1 000 st.
1919 S.	2 551	1 607	717	4 829
D.	2 188	1 042	716	12 134
1927 S.	2 899	1 874	1 387	6 852
D.	2 913	1 514	3 731	¹ 18 524

Den procentuella ökningen av nötkreatursbeståndet från 1919 till 1927 utgör i Sverige 14 % och i Danmark 33 %. För kornas del är den procentuella olikheten ännu mera markerad, nämligen för Sverige 17 % och för Danmark 45 %. Motsvarande siffror äro, vad svinbeståndet angår, för Sverige 93 % och för Danmark 421 %. I sistnämnda avseende må nämnas, att vid den svenska svinräkningen den 15 september 1930, som dock omfattat endast Göta- och Svealand, svinbeståndet befanns uppgå till i runt tal 1 679 000 st. Motsvarande siffra för 1927 är 1 310 000. Ökningen är således c:a 28 %. Den danska svinstammen har ökats något kraftigare, nämligen sedan år 1928 med 36 %. Den danska svinstammen är nu uppe i 4·9 milj. st.

I fråga om andra djurslag än svin har icke sedan år 1927 skett någon fullständig räkning. Av den år 1930 utförda representativa räkningen framgår emellertid, att jämväl nötkreatursstocken är i fortsatt stegring. För landets mjölk- och smörproduktion har härvid antalet kor den största betydelsen, och den representativa räkningen ger vid handen, att koantalet i Svealand och Götaland under åren 1927—1930 stigit med 10 %. Då man torde kunna förutsätta, att avkastningen per djur icke under denna tid sjunkit utan snarare stigit, synes man hava skäl antaga, att mjölkproduktionen i landet under samma tid stigit med minst 10 % eller med omkring 400 000 ton motsvarande i smör c:a 16 000 ton. Denna avsevärda stegring av mjölkproduktionen torde i väsentlig mån hava möjliggjorts genom den ovan nämnda ökningen i fråga om areal jord använd till vall och bete.

För att belysa den animala produktionens utveckling och omfattning i vårt land hava i bifogade tabell A sammanförts en del siffror utvisande produktion och export av vissa animaliska produkter. I syfte att bereda tillfälle till jämförelse med förhållandena i Danmark och Finland hava parallellt anförts jämväl vissa siffror från dessa länder.

De tidvis, särskilt för exporten av nötkreatur och svin samt kött, rätt avsevärda fluktuationerna torde till en del utgöra återverkningar av mul- och klövsjukans härjningar och därav föranledd nedslaktning samt transportförbud m. m. under de båda sista månaderna 1924 samt under åren 1925—1927. Vad angår den inverkan, som nedslaktningen i anledning av mul- och klövsjukan haft på kreatursbeståndet, må nämnas, att under hela perioden i fråga nedslaktades omkring 28 700 nötkreatur och 20 100 svin, motsvarande av rikets hela djurstock enligt 1919 års husdjursräkning 1·1 % av nötkreaturen och 2·8 % av svinen.

Vid en jämförelse mellan förändringarna i fråga om exporten av lantbruksprodukter inom Sverige och Danmark måste emellertid hänsyn tagas till de olika förhållanden, som äro rådande i dessa båda länder. För Sverige får jordbruksproduktionens huvudsyfte anses vara att tillgodose behovet hos en betydande icke jordbruksidkande befolkning, och exporten avser överskottet på denna produktion, ett

¹ Siffran avser 1926. Motsvarande siffra för 1927 finnes ej, men den utgjorde för 1929 22 039.

förhållande, som alltid måste medföra synnerligen stora växlingar och osäkerhet i fråga om exportsiffrorna. Särskilt måste man räkna med ökad förbrukning inom landet, när livsmedelsprisen sjunka hastigare än de ekonomiska förhållandena förändras för den icke jordbruksidkande befolkningen, vilket under sådana tider medför en relativt minskad export. I Danmark åter torde jordbrukets huvudsyfte kunna sägas vara exporten, och produktionsöverskottet konsumeras inom landet. Växlingar i fråga om priserna för jordbruksprodukter komma därvid icke att på samma sätt som inom Sverige återspegla sig i exportsiffrorna.

Ett visst belägg för denna uppfattnings riktighet ger vår smörexport under senaste tid. Hade icke den inhemska förbrukningen av mejeriprodukter i samband med de fallande prisen stigit, skulle sannolikt den ovan påvisade ökade mjölkproduktionen hava på ett helt annat sätt än som skett påverkat smörexporten.

Exportsiffrorna måste därför tydligen fränkännas avgörande betydelse vid bedömandet av den animala produktionens storlek inom landet, och siffrorna rörande denna export lära vid sådant förhållande knappast kunna tillmätas utslagsgivande betydelse vid bedömandet av frågan om utförselbevisens verkningar. Vad åter själva den animala produktionen i dess helhet beträffar, saknas tillräckligt underlag för bedömande av densammes växlingar under den tid, utförselbevisen varit i kraft. Det torde emellertid vara antagligt, att dessa senare emellertid genom den påverkan, de utövat å spannmålsprisen och därmed på odlingen av brödsäd, utövat någon, om också obetydlig inverkan i återhållande riktning på jordbrukets övergång till animalisk produktion.

För en mera direkt belysning av utförselbevisens verkningar torde det emellertid vara erforderligt att undersöka spannmålsmarknadens läge och särskilt att söka utrona den inverkan, som systemet med utförselbevis kan anses hava utövat på *spannmålspriserna*.

Med avseende å sistberörda spörsmål har Sveriges allmänna lantbrukssällskap i sitt yttrande till kommerskollegium framlagt ett ganska omfattande siffermaterial. Enligt detta skulle spannmålstullens effektivitet, uttryckt i procent, under tiden från och med 1923 års ingång hava varit följande:

År	Tid månad	Vete		Råg	
		våren	hösten	våren	hösten
1923	Jan.—april	48	—	—	—
	Sept.—dec.	—	55	—	15
1924	Jan.—april	15	—	21	—
	Sept.—dec.	—	85	—	85
1925	Jan.—april	77	—	89	—
	Sept.—dec.	—	19	—	55
1926	Jan.—april	84	—	86	—
	Sept.—dec.	—	86	—	67
1927	Jan.—april	84	—	57	—
	Sept.—dec.	—	77	—	71
1928	Jan.—april	65	—	70	—
	Sept.—dec.	—	65	—	66
1929	Jan.—april	62	—	67	—
	Sept.—dec.	—	65	—	75
1930	Jan.—april	72	—	66	—

Beträffande de i tabellen anförda siffrorna torde böra framhållas den svårighet, som ligger i att vid prisjämförelserna kunna utgå från prisnoteringar å fullt jäm-

förlig vara. Värdet av jämförelsematerialet måste därför även betecknas som ganska växlande.

För vetets del kunde — såsom av översikten framgår — tullskyddet under år 1923 utnyttjas endast till omkring hälften. 1924 års minskade skörd, såväl i Sverige som i utlandet, förorsakade en kraftig prisstegring å världsmarknaden. Det minskade utbudet å den inhemska marknaden verkade i samband med nämnda prisstegring därhän, att tullskyddet å spannmål på hösten kunde utnyttjas i exceptionellt hög grad, eller intill omkring 85 %, för såväl vete som råg. Med 1925 års rikliga skörd skedde ett avbrott härutinnan, förorsakat av de starka utbuderna av spannmål på hösten, varigenom vetetullens effektivitet starkt minskades. Den av Sveriges allmänna lantbrukssällskap anförda siffran för vetetullens utnyttjande på hösten 1925 — 19 % — har emellertid liksom även övriga anförda siffror endast avseende å en direkt jämförelse mellan Malmö- och Köpenhamnsnoteringarna. En jämförelse åter mellan å ena sidan de av jordbruksutredningen (se betänkande angående åtgärder för vete- och rågmarknadens stödjande, avg. den 18 januari 1930, sid. 34) beräknade riksmedelprisen å svenskt vete och å andra sidan noteringen å danskt vete ger vid handen, att tullen i fråga om vetet under september—december 1925 skulle hava utnyttjats till omkring 40 %.

Beträffande rågtullens utnyttjande vid samma tidpunkt äro prisnoteringarna alltför divergerande för att giva någon säker utgångspunkt.

Sedan utförselbevisen införts från och med hösten 1926, har tullsatsens effektivitet stabiliserats vid omkring två tredjedelar till tre fjärdedelar, under enstaka perioder något därutöver. De tidigare stundom avsevärda differenserna mellan den effektiva tullsatsen för vete och råg hava också utjämnats. Emellertid framgår tillika av siffrorna vad vetet beträffar en viss successiv minskning av tullsatsens effektivitet. Enligt de av Sveriges allmänna lantbrukssällskap anförda prisjämförelserna mellan Malmö- och Köpenhamnsnoteringarna skulle sålunda tullsatsens utnyttjande under september—december åren 1926—29 för vetet motsvarat resp. 86, 77, 65 och 65 %. De av jordbruksutredningen efter ovan angivna grunder beräknade prisjämförelserna mellan svenskt och danskt vete under samma perioder giva däremot såsom motsvarande procentsiffror resp. 89, 76, 72 och 71 %. En motsvarande minskning av tullsatsens effektivitet framträder under vårmånaderna.

Rörande anledningen till utförselbevisens minskade effektivitet har Sveriges allmänna lantbrukssällskap i sitt utlåtande yttrat, att förhållandet syntes ha sin grund däri, att den svenska skörden stegrats så, att tillgången på svenskt vete även under våren och sommaren varit större än tidigare.

Med hänsyn till den stimulerande inverkan, som systemet med utförselbevisen sålunda verkligen utövat på de inhemska vete- och rågprisen, kan den förmodan ligga nära till hands, att systemet i fråga varit ägnat att befrämja jämväl själva spannmålsproduktionen eller åtminstone motverka en minskning av den totala spannmålsarealen och i någon mån bidraga till den starka ökningen av vetearealen, som ägt rum. Visserligen har, såsom av tidigare anförda siffror framgår, den totala spannmålsarealen icke nämnvärt ökats, men beträffande vidmakthållandet av densamma vid ungefärligen samma storlek torde måhända den stimulans å spannmålspriserna, som utförselbevisen utövat, hava i sin mån medverkat.

Själva övergången i och för sig från rågodling till veteodling är för övrigt en företeelse, vilken man, såsom förut nämnts, möter även i andra länder t. ex. Danmark. Denna övergång är, såsom närmare utvecklats i 1927 års jordbruksräkning (sid. 29), beroende på flera samverkande omständigheter, bland vilka särskilt märkes växtförädlingens framställning av härdiga och rikt givande nya höstvetesorter, den pågående förskjutningen i brödsädesförbrukningen från råg till vete — i viss mån beroende på levnadsstandardens höjning — samt de relativt sett låga

konstgödselpriserna. Härtill må läggas en erinran om, att vetet lättare än rågen kan skördas med maskin och att arbetskostnaderna för skördens bärgning därför äro lägre för vetet än för rågen.

Såsom i ämbetsverkens yttrande 1927 framhölls syntes den viktigaste faktorn, som medverkat till den svenska spannmålstullens ineffektivitet — framförallt under år, då skördeutfallet varit rikligare — varit den, att Sverige i avseende å såväl vete som råg närmast sig stadiet av självförsörjning, då hänsyn beträffande vete toges till behovet av inblandning av främmande hårt vete för erhållande av bakningsdugligt mjöl.

Ut ifrån ett sådant jämviktsläge mellan produktion och konsumtion, måste givetvis den ökning av veteskörden, som ägt rum under de senaste åren — 1928 och 1929 årens skörd, omkring 500 000 å 520 000 ton, ligger c:a 150 000 ton över 1925 års och 180 000 ton över 1926 års skörd — förutsätta *antingen* en export av det överskott, som ej konsumeras inom landet, *eller* också en ökad konsumtion inom landet av det svenska vetet. När utförselbevisen infördes, var avsikten emellertid icke att därmed uppamma någon svensk spannmålexport — tvärtom de, som ivrade mest för förslaget, voro angelägna betona, att man icke kunde förvänta någon mer regelbunden export.

För att vinna en överblick över i vilken omfattning utförselbevisen framdrivit en *spannmålexport* från Sverige, hänvisas till bil. B, varav framgår förhållandet mellan besädd areal och skörd i ton av vete och råg, ävensom exporten av vete och råg i ton samt i procent av skörden.

Sammanfattningsvis meddelas här nedan siffror på vete- och rågexporten *dels* före kriget, *dels* från och med år 1919:

Årligen	Vete ton	Råg ton	Summa ton	Årligen	Vete ton	Råg ton	Summa ton
1906—10	91	51	142	1923	303	463	766
1911	161	40	201	1924	169	73	242
1912	209	44	253	1925	362	52	414
1913	310	454	764	1926	40 080	19 815	59 895
				1927	34 007	25 006	59 013
1919	69	715	784	1928	69 098	11 055	80 153
1920	759	15 184	15 943	1929	72 593	4 520	77 113
1921	6 981	65 536	72 517	1930	11 016	93	11 109
1922	536	4 103	4 639				

Den exportökning, som inträdde 1921, var föranledd av detta års synnerligen gynnsamma skörd. Sedermera återgick emellertid exporten till en omfattning, som hade sin motsvarighet i förkrigsförhållandena och var utan praktisk betydelse. Först från och med 1926 sätter en ny exportperiod in, och exportkvantiteten av vetet uppgår under åren 1928 och 1929 till i runt tal 70 000 ton per år. Under januari—september 1930 har veteexporten uppgått till omkring 10 000 ton, motsvarande ungefär en fjärdedel av exporten under samma tid 1929. Efter inmalningstvängets ikraftträdande har spannmålexporten, såsom framgår av bilagda sammanställning av densamma månadsvis under 1930, bil. C, såsom naturligt är avstannat så gott som fullständigt beträffande råg; även för vetets vidkommande har exporten nedgått till en obetydlighet.

Till jämförelse med de anförda exportsiffrorna meddelas här nedan uppgift å *importen* av vete och råg under motsvarande tider. Uppgifter å importen under olika månader från och med skördeåret 1926/27 till och med utgången av 1930 finnas intagna i bil. D.

Årligen	Vete ton	Råg ton	Summa ton	Årligen	Vete ton	Råg ton	Summa ton
1906—10	190 383	59 415	249 798	1923	268 634	78 113	346 747
1911	172 360	46 186	218 546	1924	286 473	119 763	406 236
1912	171 054	106 829	277 883	1925	240 472	60 534	301 006
1913	200 181	91 284	291 465	1926	180 645	24 702	205 347
1919	109 287	—	109 287	1927	237 020	81 977	318 997
1920	201 621	5	201 626	1928	262 035	98 648	360 683
1921	156 135	12 904	169 039	1929	273 240	97 402	370 642
1922	138 335	10 360	148 695	1930	175 461	73 021	248 482

Införseln av vete före kriget uppgick normalt till c:a 190 000 å 200 000 ton, ehuru den under 1911 och 1912 var något lägre. Efter kriget har emellertid veteimporten varit synnerligen växlande. Medan den under 1922 uppgick endast till 138 335 ton, redovisades för de följande två åren så höga siffror som 268 634, resp. 286 473 ton. Den starka införseln under 1924, som för övrigt utgör rekord, beror uteslutande på detta års särskilt svaga skörd. Denna kom även att påverka importen under följande kalenderår, innan detta års skörd fördes i marknaden. För 1926 redovisas en avsevärt lägre import, nämligen 180 645 ton, vilken siffra till och med ligger något under vad som före kriget var att anse som normalt. Sedermera har, såsom synes, såväl vete- som rågimporten avsevärt ökat och åter kommit i ungefärlig jämnhöjd med importsiffrorna från 1923 och 1924, varvid dock är att märka, att, såsom nyss påvisats, under åren 1926—1929 förekommit en betydande export av vete och tidvis även av råg.

En sammanställning av skörd och förbrukning av vete och råg enligt Statistisk årsbok åren 1924—1929 meddelas här nedan.¹ Det är att märka, att i den beräknade förbrukningen per invånare ingår även utfodring av kreatur.

Årligen	Skörd, ton		Införselöverskott, ton		Utsäde, ton		Beräknad förbrukning			
	vete	råg	vete	råg	vete	råg	vete ton	råg ton	kg per inv.	
									vete	råg
1924	185 081	276 432	288 222	109 104	30 767	68 337	442 536	317 199	73·8	52·6
1925	363 588	676 054	167 503	31 517	32 343	68 135	498 748	639 436	82·4	105·6
1926	330 748	586 613	166 422	— 20 603	47 182	53 665	449 988	512 345	74·1	84·3
1927	416 911	385 453	231 420	85 594	47 182	53 726	601 149	417 321	98·7	68·5
1928	498 886	430 647	221 242	112 984	48 746	53 803	671 382	489 828	110·0	80·2
² 1929	517 963	413 578	200 870	104 085	48 718	53 803	670 115	463 860	109·5	75·8

Vad beträffar vete- och rågexportens fördelning på olika länder samt olika månader under året meddelas en översikt i bilagorna E och F.

Av tabell E framgår, att en mera kontinuerlig veteexport uppstått endast till Danmark, vilket land under 1928 och 1929 mottagit c:a 46 000, resp. 42 000 ton. Även Tyskland har importerat svenskt vete i betydande kvantiteter. Under 1927 och 1928 torde de till Tyskland destinerade partierna till stor del ha gått över Danzig. Under de båda första åren utförselbevisen gällde var Frankrike en betydande avnämare av svenskt vete. Denna export har emellertid i det närmaste helt avstannat. Rågexporten har såsom synes varit mindre stabil. De båda första åren 1926 och 1927 gick så gott som hela den exporterade kvantiteten till Danmark. År 1928 nedgick den danska importen starkt — i stället gick en betydande kvantitet till Danzig. Följande år upphörde emellertid denna export och Danmark var så gott som enda avnämanen av den svenska rågen.

¹ Uppgifterna avse skörden under de angivna kalenderåren samt införselöverskott m. m. under förbrukningsåret (börjande 1 aug. angivna år).

² Preliminära uppgifter.

För bedömande av i vad mån export mot utförselbevis, såsom vid dessas ikraftträdande närmast avsetts, varit begränsad till månaderna närmast efter skörden, har gjorts nedanstående sammanställning av dels hela exporten av vete och råg mot utförselbevis, dels samma export för månaderna september—december, resp. september—januari under skördeåren september—augusti 1926/27—1929/30.

	Total export	Export under månaderna			
		sept.—dec.	i % av skördeårets hela export	sept.—jan.	i % av skördeårets hela export
<i>Omalet vete</i>					
1926—27	59 050 733	39 472 520	66·8	45 474 491	77·0
1927—28	41 214 095	13 176 512	32·0	13 776 008	33·4
1928—29	80 496 103	41 816 677	51·9	47 776 610	59·4
1929—30	44 288 502	34 510 368	77·9	38 906 180	87·8
<i>Omalen råg</i>					
1926—27	36 627 627	17 537 296	47·9	21 258 019	58·0
1927—28	15 145 197	5 932 141	39·2	7 293 602	48·2
1928—29	5 995 783	1 883 356	31·4	2 150 856	35·9
1929—30	488 608	410 303	84·0	411 995	84·3

Såsom härav framgår, har under åren 1927—28 och 1928—29 exporten mot utförselbevis varit jämnare fördelad under hela året, medan åren 1926—27 och 1929—30 visa en starkare begränsning av exporten till höstmånaderna.

För att möjliggöra ett bedömande av den *statsfinansiella verkan* av utförselbevisen må här meddelas uppgift om beloppet å restitution av tullmedel på utförselbevis.

	Kr.
Budgetåret 1926—27	3 552 116
» 1927—28	1 940 996
» 1928—29	2 944 760
» 1929—30	1 204 642
	<u>10 484 514</u>

Förutsättningen för att utförselbevisen skola kunna utöva den verkan, som därmed avsetts, nämligen att möjliggöra export av ett temporärt överskott av inhemskt vete eller inhemsk råg och därmed borteliminera dettas pristryckande verkan på den inhemska marknaden, är uppenbarligen att genom desamma möjliggöres en försäljning av spannmålen utom landet till världsmarknadspris. Utförselbevisens verkan kan i sådant hänseende för lantbrukets vidkommande i vissa hänseenden jämföras med den, som rätten till åtnjutande av tullrestitution har för industrien. I båda fallen blir verkan samtidigt, att priset på den utländska marknaden kan sättas lägre än inlandspriset. Givetvis kan detta i sin ordning ha inneburit vissa olägenheter för förbrukarna inom landet i nu förevarande fall för de animalieproducenter, som äro hänvisade att uppköpa en del spannmål utöver den egna produktionen därav. Detta torde särskilt gälla i fråga om en del större uppfödare av svin för export i södra Sverige.

Med hänsyn till nu anförda förhållanden torde det vara av visst intresse att söka åstadkomma en jämförelse mellan det pris, vartill särskilt vete noterats &

¹ Därav endast kr. 464 838 under tiden $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ 1930.

inhemsk marknad, och de priser, vartill svenskt vete försålts utomlands, i första rummet till Danmark. Då största delen av det till Danmark försålda vetet fraktats öfver Malmö, torde Malmö-noteringen i förstnämnda hänseende kunna tjäna till utgångspunkt. Kommerskollegium har under hand införskaffat uppgifter om de pris, beräknade cif dansk hamn, som vid en del av dessa försäljningar till Danmark erhållits. Det har härvid visat sig, att priset, inklusive de i »cif»-klausulen inbegripna kostnaderna, avsevärt — ända upp till omkring 3 kr. — understigit Malmö-noteringen.

Det har av Sveriges allmänna lantbrukssällskap i dess yttrande uppgivits, att det låga försäljningspriset å den till Danmark försålda spannmålen, särskilt vetet, skulle bero på att varan delvis varit skadad. Härvid är dock att märka, att enligt gällande författningar om utförselbevis vara, för att utförselbevis skall kunna erhållas, måste vara »marknadsgill», även om vissa oväsentliga fel (lätt fuktig beskaffenhet, ringare grodd o. s. v.) ej föranleda att utförselbevis nekas.

Det är givet, att denna utförsel av billigt svenskt vete kan hava inverkat i pris-sänkande riktning även för det danska vetet. Jordbruksutredningen uttalade också i sitt förberörda betänkande (sid. 42) den förmodan, att den svenska exporten kan hava övat en »pristryckande inverkan i Danmark».

För övrigt är att märka, att den svenska veteexporten icke begränsats till enbart Danmark. Såsom framgår av bil. E, hava ej oväsentliga partier exporterats till Danzig, förmodligen för leverans till Tyskland. Även denna export har skett till priser, som avsevärt understigit priset i Sverige. Sålunda har t. ex. på våren 1928 ägt rum försäljning cif Danzig till priser, som legat omkring 2 kr. under priset för motsvarande kvaliteter i Malmö och Norrköping, från vilka hamnar denna export huvudsakligen bedrivits. Lägges härtill beloppet av de i »cif»-försäljningen ingående kostnaderna omkring kr. 1 å 1.10, har således försäljningen skett omkring 3 kr. under priset inom landet.

Nu anförda förhållanden kunna givetvis hava i någon mån verkat återhållande på den svenska animalieproduktionens utveckling om ock, såsom förut antytts, andra omständigheter därvid måste anses i första hand utslagsgivande. Det ligger för övrigt i sakens natur, att ett frihandelsland som Danmark har något gynnsammare betingelser för animalieproduktionen, och särskilt svinskötseln, än Sverige. En omständighet, som i detta samband förtjänar beaktande, är, att den spannmål, som gjorts till föremål för försäljning till underpris, kommit en av de svenska animalieproducenternas konkurrent på världsmarknaden — de danska djur- och speciellt svinuppfödarna — till godo.

Att denna export ur lantbrukssynpunkt varit ägnad att ingiva vissa betänkligheter medgives i viss mån av lantbrukssällskapet, som framhåller, att exporten i fråga »ej kan anses såsom i och för sig önskvärd».

Å andra sidan är emellertid, såsom framgår av marknadsnoteringarna, otvivelaktigt, att utförselbevisen medfört en utjämning i spannmålsutbudens starka säsongmässiga fluktuationer och därmed i någon mån stärkt säljarnas ställning gentemot kvarnindustrin. Emellertid synes böra tillfogas, att denna utjämning i fluktuationerna sannolikt icke helt och hållet torde hava kommit spannmålsproducenterna utan även i viss grad mellanhänderna till godo.

I den kungl. remissen hava ämbetsverken anbefallts att jämväl avgiva yttrande angående utförselbevissystemets verkningar å den inhemska prisbildningen av *förmalningsprodukter* av råg och vete. Beträffande denna fråga må nämnas, att vissa av de hörda korporationerna — Stockholms och Skånes handelskammare samt Svenska kvarnföreningen — väl medgivit, att utförselbevisen i vissa fall verkat

fördyrande på mjöl av råg och vete, men samtidigt framhållit, att berörda prisstegring icke borde tillerkännas någon större betydelse.

I denna fråga anförde ämbetsverken i yttrandet den 30 september 1927 följande:

»Möjligheten av en mera betydande relativ prisstegring å mjöl har naturligtvis varit beroende på i vad mån tullskyddet å mjöl tidigare utnyttjats och huruvida alltså någon marginal förefunnits mellan det svenska inlandspriset och det utländska konkurrenspriset. Att en ganska vid sådan marginal funnits i avseende på rågmjöl står utom allt tvivel. På detta område har någon reglering av marknaden ej förekommit utan konkurrensen varit fullt fri. Priserna å rågmjöl ha därför hållits nere på en nivå, som i allmänhet omöjliggjort import. En jämförelse mellan prisnoteringarna å inhemsk råg och inhemsk rågsikt visar, att priserna å mjölet vanligen ganska väl följt priserna å råvaran, vadan man får antaga, att de senare varit väsentligen bestämmande för de förra.»

Halvårsvis från och med augusti 1923 till utgången av juli månad 1930 ställa sig *priserna på råg och rågsikt* genomsnittligt till varandra på följande sätt:

	Råg	Rågsikt	Skillnad
	k r. p e r 1 0 0		k g
aug. 1923—jan. 1924	15·34	27·58	12·19
febr. 1924—juli 1924	15·54	27·37	11·83
aug. 1924—jan. 1925	24·38	36·31	11·95
febr. 1925—juli 1925	26·87	37·24	10·37
aug. 1925—jan. 1926	17·12	28·25	11·13
febr. 1926—juli 1926	18·28	28·59	10·31
aug. 1926—jan. 1927	19·73	31·68	11·95
febr. 1927—juli 1927	23·06	34·44	11·38
aug. 1927—jan. 1928	21·18	34·74	13·56
febr. 1928—juli 1928	23·05	36·88	13·83
aug. 1928—jan. 1929	19·61	32·19	12·58
febr. 1929—juli 1929	18·15	30·80	12·65
aug. 1929—jan. 1930	15·87	28·41	12·54
febr. 1930—juli 1930	13·93	25·45	11·52

Då det med ganska stor visshet kan antagas, att de inhemska rågprisen genom utförselbevisen hållits uppe på en högre nivå än eljest skulle varit fallet, är det tydligt, att jämväl rågmjölspisen därigenom stegrats, enär marginalen mellan rågpriset och rågmjölspiset sedan tiden före augusti 1926 i varje fall icke nämnvärt minskats. Hur stor denna höjning av rågmjölspiset varit, torde vara omöjligt att avgöra.

Till belysning av *vetemjölspisens* utveckling meddelas i bilaga G¹ en sammanställning på grundval av uppgifter lämnade av mellansvenska kvarnarnas importförening, vilken uppgift utvisar noteringar månadsvis från och med augusti 1923 dels å bästa svenska vetemjöl (»Extra patent»), dels å härmed jämförbart amerikanskt vetemjöl, cif svensk hamn plus tull. Då det icke varit möjligt att för importera amerikanskt mjöl erhålla prisnoteringar, avseende ett och samma märke för hela den ifrågavarande perioden, hänföra sig priserna för augusti 1923—februari 1926 till märket »Pilsbury Best Patent», och för mars 1926—september 1930 till »Canadian Spring Patent». Man lär emellertid kunna anse, att ungefär fram till mitten av 1925 noteringarna å det förstnämnda märket avse ett fabrikat till kvaliteten praktiskt taget likvärdigt med det som noteringarna å det sistnämnda märket från och med mars 1926 representera. Däremot torde noteringarna å »Pilsbury Best Patent» för tiden från mitten av 1925 och framåt ligga på en i jämförelse härmed något högre nivå, varför de vid jämförelsen med de svenska noteringarna böra uteslutas. Här nedan lämnas en sammanfattande översikt halvårsvis av de i bilaga G anförda prisnoteringarna.

¹ Här utesluten.

PRISER Å SVENSKT OCH AMERIKANSKT VETEMJÖL, BÄSTA KVALITET.

	Svenskt extra patent	Amerikanskt mjöl cif Göteborg + tull		Skillnad
		Pilsbury	Canadian	
		Best Patent	Spring Patent	
		K r. p e r 1 0 0 k g		
aug. 1923—jan. 1924	36·98	37·80	—	— 0·82
febr. 1924—juli 1924	34·19	38·86	—	— 4·67
aug. 1924—jan. 1925	43·07	45·04	—	— 1·97
febr. 1925—juli 1925	44·38	47·14	—	— 2·76
aug. 1925—jan. 1926	41·63	46·81	—	(— 5·18)
mars 1926—juli 1926	42·81	—	42·83	+ 0·02
aug. 1926—jan. 1927	42·65	—	41·19	+ 1·46
febr. 1927—juli 1927	43·07	—	40·89	+ 2·18
aug. 1927—jan. 1928	41·43	—	38·02	+ 3·41
febr. 1928—juli 1928	40·65	—	38·21	+ 2·44
aug. 1928—jan. 1929	36·61	—	33·68	+ 2·93
febr. 1929—juli 1929	36·15	—	35·00	+ 1·15
aug. 1929—jan. 1930	37·88	—	37·62	+ 0·26
febr. 1930—juli 1930	35·50	—	31·62	+ 3·88

Under förutsättning att de amerikanska prisnoteringarna för hela perioden i fråga, med ovannämnda undantag, avse en med svenskt extra patentmjöl i huvudsak likvärdig kvalitet, utvisar tabellen redan från hälften av 1926 en viss relativ stegring av det svenska mjölpriset, vilken sedermera ökats och nått en jämförelsevis hög nivå under tiden febr. 1927—jan. 1929. Perioden febr. 1929—jan. 1930 visar åter nedgång, varpå följer en förnyad stegring under det påföljande halvåret. Att en viss tendens till relativ förhöjning av det svenska prima vetemjölet föreläggat synes sålunda otvivelaktigt, även om storleken av denna relativa prisförhöjning icke torde kunna med någon säkerhet konstateras.

Denna tendens — ävensom för övrigt de framträdande prisfluktuationerna — torde emellertid i mycket hög grad hava påverkats av andra omständigheter än utförselbevisen, såsom av konkurrensförhållanden mellan kvarnarna inom landet och under år 1930 av de motsedda och faktiska verkningarna av inmalningstväng. Den icke obetydliga införsel av vetemjöl, som ägt rum såväl före som efter augusti 1926, tyder också på att vetemjölstullen som regel varit ganska väl utnyttjad och under sådana förhållanden kan något utrymme för en mera nämnvärd relativ prisstegring å det svenska vetemjölet icke gärna ha förekommit. Då marginalerna mellan noteringarna å olika mjölmärken av Svenska kvarnföreningen sedan länge hållits oförändrade, torde vad här anförts om det finare mjölet kunna i det stora hela tillämpas även beträffande det grövre.

Ämbetsverken vilja icke underlåta erinra om att systemet med utförselbevis genom införandet av inmalningstväng och därmed förenat avtal med kvarnarna i fråga om brödsädespriset, för viss del av den tid, undersökningen avser, satts mer eller mindre ur funktion. Detta förhållande gör givetvis, att de erfarenheter, som vunnits under den tid, systemet varit i kraft, icke kunna anses tillräckliga för ett slutgiltigt bedömande av frågan om systemets verkningar. I sitt förbemälda yttrande den 30 september 1927 framhöllo ämbetsverken, att denna fråga vore så svårbedömd, att härför erfarenheten från en tidrymd av ytterligare fem år från 1928 syntes önskvärd. Den tidrymd, varunder systemet sedan dess haft sådan effekt, att verkningarna kunna bedömas, torde emellertid icke uppgå till mera än cirka två år.

I detta sammanhang vilja ämbetsverken även tillägga följande. Det förhållandet, att den nuvarande anordningen med inmalningstväng och prisreglering m. m. försvagat systemet med utförselbevis eller gjort detta verkningsslöst, får ingalunda tagas till intäkt för uppfattningen, att systemet på grund härav vore ur jordbrukets

synpunkt mindre värdefullt. Inmalningstvänet har visserligen genomförts i form av en författning antagen av Kungl. Maj:t med riksdagen men är icke i och för sig av den natur, att det på något sätt kan ersätta utförselbevisen, och den prisuppgörelse med vissa kvarnar, som för närvarande föreligger, måste enligt ämbetsverkens förmenande anses vara av en alltför tillfällig karaktär för att den skall kunna tagas till intäkt för uppfattningen, att utförselbevisen på grund därav skulle kunna anses för avsett ändamål obehövliga.

I några av de avgivna utlåtandena hava yrkats vissa *ändringar* i författningarna rörande utförselbevis, i händelse dessa skulle förlängas. Sålunda ifrågasätter föreningen Sveriges spannmålsintressenter utsträckning av utförselbevisen att jämväl omfatta korn. Ämbetsverken anse emellertid, att tillräckligt vägande skäl icke anförts för en sådan utsträckning. Bland annat bör anmärkas, att det korn, som kunde förväntas bli exporterat med tillhjälp av utförselbevis, sannolikt skulle komma att för foderändamål absorberas av den danska kreatursproduktionen, och sålunda ytterligare gynna denna produktion.

Däremot synes någon erinran ej kunna göras mot det likaledes av föreningen Sveriges spannmålsintressenter framförda önskemålet, att import medgives tullfritt jämväl för mindre partier än vederbörande utförselbevis angiva. Denna fråga är för närvarande reglerad i punkt 5 av generaltullstyrelsens cirkulär den 30 juli 1926 angående ordningen för utfärdande och redovisning av utförselbevis för råg och vete (Tullverkets författningssamling nr 184). Generaltullstyrelsen torde sålunda hava att i sinom tid eventuellt överväga frågan om cirkulärets ändring härutinnan.

Under ärendets behandling i ämbetsverken har ifrågasatts sådan ändring i bestämmelserna för utförselbevis, att desamma skulle komma att gälla för utförsel av vete och råg, endast om den äger rum under månaderna närmast efter skörden, sålunda under tiden september—december eller eventuellt september—januari. Härigenom skulle otvivelaktigt den uppgift, som vid införandet av systemet med utförselbevisen närmast äsyftats för desamma, nämligen att genom underlättandet av en viss begränsad export under höstmånaderna minska den pristryckande verkan, som det under denna tid av kända orsaker förekommande starka utbudet av spannmål utövar, kunna sägas bättre komma till sin rätt. Med hänsyn till ovissheten om, huru utförselbevisens verkan eventuellt i fortsättningen kan komma att påverkas av ett samtidigt gällande inmalningstväng, vilket hittills visat sig i mycket hög grad förminska exporten över huvud taget av brödspannmål och därmed även utnyttjandet av rätten till erhållande av utförselbevis, hava ämbetsverken icke ansett tillräcklig anledning föreligga för att föreslå en ändring i nu antydd riktning av hittills gällande bestämmelser.

Av den utredning, som förebragts, framgår enligt ämbetsverkens uppfattning, att, enligt vad hittills kunnat bedömas, verkningarna av systemet med utförselbevis, i den mån detta system kunnat i avsedd utsträckning fungera, knappast kunna sägas hava varit andra än som förutsattes vid systemets genomförande. I vad mån och i vilken utsträckning detsamma i fortsättningen kan komma att påverkas av inmalningstvänet och särskilt av en bibehållen prisreglering för spannmål undandraget sig ämbetsverkens bedömande.

Emellertid hava, såvitt ämbetsverken kunnat finna, några sådana omständigheter icke hittills kommit till synes, vilka skulle kunna föranleda ämbetsverken att förorda ett upphävande av eller en mera väsentlig ändring i de nu gällande be-

stämmelserna. Med hänsyn härtill och med fästade avseende tillika vid den omständigheten, att i samtliga till kommerskollegium inkomna yttranden från representativa organ för näringslivet ett bibehållande av utförselbevisen i samma omfattning som hittills bestämt förordas, anse sig ämbetsverken böra tillstyrka, att de på ifrågavarande område nu gällande bestämmelserna utan ändring tillsvi vidare upprätthållas.

I detta ärendes behandling deltog från kommerskollegium generaldirektören **FRYXELL** samt kommerseråden **SOHLMAN** och **MATZ**, föredragande; från generaltullstyrelsen generaltulldirektören **WOHLIN** samt t. f. byråcheferna sekreteraren **HILDING** och byråinspektören **OLSSON** samt från lantbruksstyrelsen generaldirektören **INSULANDER** samt byråcheferna **BJURSTEDT** och **VON ZWEIGBERGK**. Skiljaktig mening mot beslutet anmäldes av kommerserådet **MATZ**, som anförde:

Huruvida utförselbevisen utövat någon menlig inverkan på produktionen och exporten av animaliska produkter är givetvis — ej minst med hänsyn till det ofullständiga statistiska material, som står till buds — vanskligt att bedöma. Jag kan emellertid ej undgå att finna anmärkningsvärt, att fläskexporten under åren 1928 och 1929 visat nedgång från i runt tal 26 700 ton 1927 till 22 600 ton 1928 och 19 700 ton 1929. För 1930 har exportsiffran stigit till 27 800 ton — uppenbarligen ett resultat av den omfattande svinuppfödning, som under 1929 ägt rum under inflytande av de gynnsamma konjunkturerna på fläskmarknaden. Det har gjorts gällande, att nedgången i exporten 1928 och 1929 vore beroende icke på minskning av själva fläskproduktionen utan på en ökad förbrukning å hemmamarknaden. Man skulle under tider, då livsmedelsprisen sjunka hastigare än de ekonomiska förhållandena förändras för den icke jordbruksidkande befolkningen, ha att räkna med en ökad förbrukning inom landet och därmed också med en relativt minskad export. Ur nämnda synpunkt torde knappast fläskexportens nedgång 1928 och 1929 kunna förklaras. Enligt socialstyrelsens uppgifter om livsmedelsprisen voro nämligen fläskprisen särskilt låga 1927, då exporten var anmärkningsvärt hög. Såväl 1928 som 1929, då fläskprisen stego ej oväsentligt och hemmamarknadens konsumtion alltså bort vara mera begränsad, visa emellertid exportminskning, varemot år 1930 med låga fläskpris visar en betydande exportökning. Nu nämnda förhållanden låta förmoda, att det icke varit någon hemmamarknadens större absorptionsförmåga, som vållat exportminskningen 1928 och 1929, utan att denna varit beroende på en nedgång i fläskproduktionen. Detta antagande bestyrkes också av industristatistikens uppgifter om fläsktillverkningen, där för 1927 redovisas en produktion av i runt tal 40 200 ton, medan siffrorna för 1928 och 1929 sjunka till 38 600, resp. 36 800 ton. Sant är visserligen, att i denna statistik ej ingå samtliga slakterier utan endast de större, men det material, varpå uppgifterna grundas, torde dock vara så omfattande, att själva tendensen i utvecklingen därav framgår. Beträffande exporten av levande svin må anmärkas, att den betydande uppgång densamma visar för 1929, då den steg från c:a 19 000 st. året före till omkring 122 000 st., beror på den skånska smågrisexporten till Danmark. Till detta land utfördes nämligen 1929 över 119 000 st. Däremot har den ur lantbrukssynpunkt värdefulla exporten av gödsvin till Tyskland, som 1923 uppgick till omkring 12 000 st. och 1924 till 13 000 st. avsevärt nedgått under de senare åren, nämligen till omkring 5 600 st. år 1927, 3 100 st. år 1928 och 3 000 st. år 1929. Till jämförelse må nämnas följande siffror för den danska exporten av

levande svin till Tyskland för motsvarande år omkring: 34 400, 31 000 och 44 600 st. Jag har svårt att tro, att ej den förmån, som genom de svenska utförselbevisen torde ha beretts den danska svinproduktionen, i sin mån medverkat till det försämrade exportresultatet för oss särskilt vad angår fläsk under åren 1928 och 1929.

Vid bedömande av frågan om förlängning av systemet med utförselbevis torde även vissa handelspolitiska synpunkter böra beaktas. Jag vill erinra om att 1930 års riksdag i samband med behandlingen av den s. k. jordbruksfrågan beslöt att hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes söka åvägabringa förhandlingar olika länder emellan om åtgärder, eventuellt även åsyftande ett gemensamt uppträdande inom Nationernas förbund, mot en genom exportpremier eller liknande medel åstadkommen dumping. Det torde varit i anledning av denna hemställan som Sveriges ombud vid folkförbundets möte i Genève sistlidne höst framställt ett av assembléen godtaget resolutionsförslag, vari bland annat konstaterades de svåra ekonomiska följderna av de olika former av dumping, som föranletts genom statliga åtgärder.

I Tyskland ha, enligt vad jag inhämtat, exportpremierna å lantbruksprodukter numera i huvudsak upphävts och även i Polen har under höstens lopp en avveckling av vissa exportpremier påbörjats. Det framgångsrika initiativ till upphävande av exportpremier-systemet, som tagits från svensk sida, synes mig i viss mån förplikta Sverige att icke förlänga anordningen med utförselbevis. Tillfället att nu avveckla detta system synes mig också lämpligt valt, då utförselbevisen under gällande ordning med inmalningstvång och minimiprisreglering icke äro av någon praktisk betydelse och snarast kunna sägas till själva sitt syftemål stå i motsättning till inmalningssystemet.

På anförda grunder vill jag avstyrka en förlängning av anordningen med utförselbevis.

Bilagor till kommerskollegiets, generaltullstyrelsens

SAMMANSTÄLLNING AV UPPGIFTER ANGÅENDE PRODUKTION

År och land	Nötkreatur		K ö t t e x p o r t				L e v a n d e s v i n			F l ä s k e x p o r t			
	export 1 000 st.		av nötkreatur ton	andra slag ton	summa ton	t o n		e x p o r t			t o n		
	Sve- rige	Dan- mark				1 000 st.	ton	1 000 st.	t o n		Sve- rige	Dan- mark	Sve- rige
			Sverige	Dan- mark	Fin- land								
1924 Sverige Danmark Finland	10	171	2 611	1 432	4 043	20 763	1 752	21	2 225	180	18 696	197 172	152
1925 Sverige Danmark Finland	3	81	5 318	1 169	6 482	41 167	2 861	0	—	13	7 618	191 510	321
1926 Sverige Danmark Finland	0	156	2 562	1 229	3 791	31 242	3 043	22	1 942	18	13 882	190 229	132
1927 Sverige Danmark Finland	6	255	970	1 597	2 567	19 159	1 425	22	1 771	37	26 695	256 257	52
1928 Sverige Danmark Finland	5	247	2 095	1 427	3 522	19 183	565	19	880	45	22 600	272 210	82
1929 Sverige Danmark Finland	6	262	2 181	1 480	3 661	21 566	266	122	2 610	51	19 665	248 868	150
1930 Sverige Danmark Finland ¹	3	166	2 097	2 006	4 103	41 162	775	78	1 801	62	27 834	306 389	247

¹ Januari—november.² Avser vid mejerierna invägd mjölk (grädder inräknad) enligt Statistisk årsbok.³ Avser »den samlede Mælkemængd» enligt dansk Statistisk Aarbog.

och lantbruksstyrelsens utlåtande den 5 februari 1931.

OCH EXPORT AV VISSA ANIMALISKA PRODUKTER.

M j ö l k		S m ö r					O s t			Ä g g			
produktion 1 000 ton		produktion ton		export ton			pro- duk- tion ton	export ton		export ton			
Sve- rige ^a	Dan- mark ^a	Sve- rige	Dan- mark	Sve- rige	Dan- mark	Fin- land	Sverige	Dan- mark	Fin- land	Sve- rige	Dan- mark	Fin- land	
1 394	4 000	30 601	140 000	5 364	122 114	8 248	11 084	121	8 836	2 546	745	49 337	39
1 441	4 700	31 998	141 000	9 223	121 535	13 191	10 627	331	8 520	3 820	818	47 808	78
1 635	4 300	38 485	150 000	15 129	131 390	13 212	13 260	297	6 961	2 887	1 830	49 321	57
1 752	4 600	42 040	162 000	18 465	142 159	15 076	15 632	261	5 282	2 949	3 920	50 070	18
1 780	4 750	41 289	166 000	17 545	146 733	13 376	16 833	66	6 086	1 648	3 888	46 760	6
1 981	4 635	47 898	179 000	24 930	158 120	16 606	19 937	119	6 583	2 194	5 267	46 564	40
.	.	.	.	26 697	168 186	15 842	.	.	5 727	2 006	4 357	51 080	375

SAMMANSTÄLLNING AV UPPGIFTER RÖRANDE ODLINGEN OCH EXPORTEN AV BRÖDSÅD UNDER
ÅREN 1901—1930.

År	Besådd areal i hektar			Skörd i ton			Export i					
	vete	råg	summa	vete	råg	summa	ton vete	% av skörd	ton råg	% av skörd	summa	%
1901—1905	81 225	410 791	492 016	138 412	590 347	728 759	49	0·04	27	0·00	76	0·01
1906—1910	91 579	405 542	497 121	190 657	631 655	822 312	91	0·05	51	0·01	142	0·02
1911—1915	115 715	387 663	503 378	239 340	613 671	853 011	159	0·07	122	0·02	281	0·03
1919	140 903	372 169	513 072	254 500	574 255	828 755	69	0·03	715	0·12	784	0·09
1920	144 728	369 735	514 463	280 917	569 850	850 767	759	0·27	15 184	2·66	15 943	1·87
1921	144 728	369 735	514 463	335 717	674 616	1 010 333	6 981	2·08	65 536	9·71	72 517	7·18
1922	144 128	352 834	496 962	258 893	562 192	821 085	536	0·21	4 103	0·73	5 639	0·69
1923	146 520	351 676	498 196	299 501	593 527	893 028	303	0·10	463	0·08	766	0·09
1924	130 170	264 550	394 720	185 081	276 432	461 513	169	0·09	73	0·03	242	0·05
1925	146 789	352 418	499 207	363 588	676 054	1 039 642	362	0·10	52	0·01	414	0·04
1926	154 145	339 283	493 428	330 748	586 613	917 361	40 080	12·12	19 815	3·38	59 895	6·58
1927	226 816	276 004	502 820	416 911	385 453	802 364	34 007	8·16	25 006	6·49	59 013	7·35
1928	227 385	276 095	503 480	498 886	430 647	929 533	69 098	13·85	11 055	2·57	80 153	8·62
1929	232 280	255 355	487 635	517 963	413 578	931 541	72 593	14·02	4 520	1·09	77 113	8·28
1930	261 500	240 600	502 100	584 297	457 347	1 041 644	11 016	1·89	93	0·02	11 109	1·07

SVERIGES TOTALA EXPORT AV RÅG OCH VETE ÅR 1930.

	Vete kg	Råg kg
Januari.....	4 098 462	1 692
Februari.....	943 025	1 205
Mars.....	1 310 659	35 894
April.....	1 733 715	3 036
Maj.....	1 258 870	12000
Juni.....	423 902	—
Juli.....	164 271	—
Augusti.....	302 289	27 509
September.....	145 879	7 290
Oktober.....	228 756	—
November.....	313 435	4 710
December.....	92 400	—
Summa	11 015 663	93 336

Bil. D.

UPPGIFT Å DE KVANTITETER OMALET VETE OCH OMALEN RÅG, SOM IMPORTERATS
UNDER TIDEN AUGUSTI 1926—DECEMBER 1930.¹

Omalet vete.

Månad	1926—1927 ton	1927—1928 ton	1928—1929 ton	1929—1930 ton	1930 ton
Augusti	17 556	21 067	22 242	25 743	13 437
September	21 968	23 554	30 430	29 045	19 411
Oktober	20 880	23 833	29 916	24 004	20 460
November	22 706	21 011	25 089	22 472	14 527
December	14 200	24 803	24 309	27 943	10 790
Januari	11 024	13 089	22 381	14 675	
Februari	12 949	17 865	12 666	20 324	
Mars	13 781	22 459	11 085	8 868	
April	10 682	28 894	34 923	8 980	
Maj	24 837	22 581	23 895	14 249	
Juni	25 981	16 126	15 258	9 326	
Juli	18 509	10 194	25 045	20 412	
Summa	215 073	250 476	277 239	226 041	

Omalen råg.

Månad	1926—1927 ton	1927—1928 ton	1928—1929 ton	1929—1930 ton	1930 ton
Augusti	736	4 941	7 097	10 919	2 547
September	958	9 768	18 471	7 327	4 906
Oktober	244	18 860	17 556	8 580	5 387
November	562	16 491	12 706	9 038	3 019
December	10	13 364	8 056	9 632	1 056
Januari	—	4 668	6 351	8 840	
Februari	462	3 389	3 236	10 269	
Mars	1 575	5 888	2 606	4 395	
April	1 175	7 597	19 678	7 924	
Maj	1 778	5 584	8 276	6 036	
Juni	5 439	4 188	4 374	13 027	
Juli	8 125	3 133	7 464	5 615	
Summa	21 064	97 871	115 871	101 602	

¹ Uppgifterna i denna tabell äro hämtade ur månadsstatistiken öfver handeln.

DE UNDER ÅREN 1926—1930 FRÅN SVERIGE UTFÖRDA RÅG- OCH VETEMÄNGDERNAS FÖRDELNING PÅ DE SKILDA LÄNDER, TILL VILKA
VARORNA BLIVIT FÖRSÅLDA, I KILOGRAM.

	1926		1927		1928		1929		1930		
	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	Råg	Vete	
Norge	Råg	—	1 710		3 190		5 750		12 295		
	Vete	—		190 080		500		710 137		215 861	
Danmark	Råg	18 759 075	24 462 415		6 478 204		4 483 264		17 870		
	Vete	5 374 851		12 595 578		45 519 618		42 059 169		5 808 835	
Finland	Råg	313 260	4 136		2 547		11 778		41 405		
	Vete			15 403		39 283		71 522		36 949	
Estland.....	Råg	100 112	—		3 649		13 405		—		
	Vete			—		308 953		612 410		500	
Lettland	Råg	160	2 450		50		30		19 100		
	Vete			2 300		28		541 384		215 495	
Polen	Råg	1 850	4 066		20 523		—		—		
	Vete			2 770 122		947 575		6 720		2 580	
Danzig	Råg	—	63 000		4 245 883		—		—		
	Vete			8 262 145		18 894 480		—		—	
Tyska riket.....	Råg	39 025	467 256		300 150		2 050		—		
	Vete	14 136 112		2 913 816		1 644 455		17 617 420		3 313 975	
Nederländerna	Råg	5 002	—		—		500		86		
	Vete			1 423		150 832		7 342 111		1 132 438	
Belgien	Råg	—	—		—		160		—		
	Vete			—		944 676		1 931 133		7 792	
Storbritannien	Råg	3 237	51		—		302		211		
	Vete			8 983		12 356		1 085 364		262 891	
Frankrike.....	Råg	592 131	100		36		990		1 100		
	Vete	18 764 100		7 244 650		635 261		615 919		17 362	
Italien	Råg	—	—		—		—		—		
	Vete			—		—		—		—	
Övriga länder.....	Råg	650	1 250		820		1 454		1 269		
	Vete			2 600		468		64		985	
Summa		19 814 502	40 080 851	25 006 484	34 007 100	11 055 052	69 098 485	4 519 688	72 593 858	93 336	11 015 663

Bil. F.

UPPGIFT Å DE KVANTITETER OMALET VETE OCH OMALEN RÅG, SOM ANMÅLTS TILL UTFÖRSEL MOT ERHÅLLANDE AV UTFÖRSELBEVIS UNDER TIDEN AUGUSTI 1926—DECEMBER 1930.

Omalet vete.

Månad	1926—1927 ton	1927—1928 ton	1928—1929 ton	1929—1930 ton	1930 ton
Augusti	567	49	898	2 833	302
September	8 922	4 169	2 055	2 975	144
Oktober	6 876	5 038	14 059	8 800	166
November	11 712	2 863	15 111	9 904	313
December	11 963	1 107	10 592	12 832	87
Januari	6 002	599	5 960	4 396	
Februari	2 997	1 716	3 235	1 146	
Mars	6 642	5 128	1 550	605	
April	1 835	6 552	7 335	1 785	
Maj	1 338	5 159	8 826	1 080	
Juni	535	4 715	3 686	423	
Juli	180	3 270	5 254	43	
Summa aug.—juli	59 569	40 365	78 561	46 820	
Summa sept.—aug.	59 051	41 214	80 496	44 289	

Omalen råg.

Månad	1926—1927 ton	1927—1928 ton	1928—1929 ton	1929—1930 ton	1930 ton
Augusti	2 277	185	63	50	26
September	5 791	1 394	467	143	7
Oktober	2 654	1 669	513	165	—
November	4 055	1 559	313	57	5
December	5 038	1 311	591	45	—
Januari	3 721	1 361	268	2	
Februari	3 927	848	651	0	
Mars	2 656	3 077	637	36	
April	3 118	2 187	991	3	
Maj	4 219	1 031	683	12	
Juni	842	407	423	—	
Juli	423	238	409	—	
Summa aug.—juli	38 721	15 267	6 009	513	
Summa sept.—aug.	36 628	15 145	5 996	489	

P. M.

SAMMANSTÄLLNING AV TILL KOMMERSKOLLEGIUM INKOMNA YTTRANDE I ÄRENDE ANGÅENDE
UTREDNING RÖRANDE FORTSATT TILLÄMPNING AV BESTÄMMELSERNA OM UTFÖRSELBEVIS
FÖR RÅG OCH VETE.

Sammanställningen avser yttranden av Stockholms handelskammare, Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Svenska kvarnföreningen, Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening, Föreningen Sveriges spannmålsintressenter och Sveriges allmänna lantbrukssällskap.

Erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av gällande bestämmelser rörande utförelsevis för råg och vete. I samtliga yttranden framhålles, att utförelsebevisen i viss mån bidragit att höja prisnivån på svensk brödsäd. Svenska kvarnföreningen och Skånes handelskammare (beträffande handelskammarens distrikt) påpeka sålunda, att genom utförelsebevisen priserna inom landet å svensk brödsäd i stort sett kommit att motsvara prisläget å likvärdig kvalitet spannmål i grannländerna, ökat med den svenska införseltullen och minskat med exportkostnaderna.

Enligt Skånes handelskammare hade genom de exportmöjligheter, som skapats av utförelsebevisen, dessutom uppstått en viss utjämning i inlandsprisen, i det man numera inom de särskilda produktionsområdena haft att räkna med avståndet och frakten ej blott till närmaste kvarn utan även till närmaste exportplats.

Att på grund av utförelsebevisen »tullskyddet å brödspannmål uppnått en förut i allmänhet saknad effektivitet» framhålles även av Föreningen Sveriges spannmålsintressenter.

Nämnda förening samt Östergötlands och Södermanlands handelskammare anföra särskilt, att de vidgade exportmöjligheterna under höstarna — med deras starka utbud av brödsäd, som icke alltid för skäligt pris kunnat avsättas inom landet — motverkat de under berörda årstid tidigare förekommande prisfallen å inhemsk vara. Prisfallen hade enligt föreningens uppfattning företrädesvis varit att hänföra till »den inhemska förmalningsindustriens otillräckliga förmåga och intresse att absorbera den naturliga ansvällning av tillförseln, som höstmånaderna uppvisade». Handelskammaren i Norrköping påpekar i detta samband betydelsen av, att utförelsebevisen jämväl möjliggjort export av en hel del endast till foder användbar råg och vete.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter framhåller vidare, att de genom utförelsebevisens införande vidgade exportmöjligheterna knutit den svenska spannmålsmarknaden fastare samman med världsmarknaden, varigenom växlingarna i världsprisen trognare återspeglats på hemmamarknaden och en utjämnande kontakt skapats mellan de svenska och utländska prisen. Sistberörda synpunkter understrykas i viss mån även av Smålands och Blekinge handelskammare samt Handelskammaren i Göteborg.

Stockholms handelskammare finner, att utförelsebevisen särskilt väl förmått fylla sin uppgift dels år 1928, då det på grund av den svenska spannmålsens dåliga kvalitet visade sig förenat med stora svårigheter att avsätta spannmålen inom lan-

det, och dels år 1929, då veteskörden blev betydligt större än den inhemska marknaden kunde absorbera.

Sveriges allmänna lantbrukssällskap anför i detta sammanhang i huvudsak följande.

Av utav sällskapet förebragt siffermaterial framginge, att det svenska vetet efter utförselbevisens införande under första hälften av konsumtionsåret i regel betingat ett i förhållande till de utländska vetesorterna fördelaktigare pris än fallet varit första halvåret 1925/1926. Prisläget för det svenska vetet hade emellertid under de senaste åren icke varit relativt lika fördelaktigt som konsumtionsåret 1926/1927, det första år då utförselbevisen tillämpats. Att så icke blivit fallet torde i främsta rummet berott på i allmänhet sämre kvalitet å det svenska vetet under de senaste åren ävensom betydande förekomst av skadat vete även i andra europeiska länder (1927 och 1928) samt rikliga skördar därstädes (1929), vilket föranlett mindre efterfrågan från utlandets sida på det svenska vetet. Härtill hade medverkat, att den europeiska marknaden, dit vi vore hänvisade för spannmåls-export, i sin helhet varit tryckt, samt att flertalet länder vidtagit mer eller mindre vittgående åtgärder, vilka försvärat import till dessa. Av visst intresse vore, att tullen med ett undantag (1928/1929) varit väsentligt bättre utnyttjad under andra än under första hälften av konsumtionsåret, men att dess utnyttjande under andra hälften av konsumtionsåret dock tenderat att bliva något sämre de senaste åren än tidigare. Detta torde ha sin grund däruti, att den svenska skörden stegrats, så att tillgången på svenskt vete även under våren och sommaren varit större än tidigare.

Emellertid vore det otvivelaktigt, att utförselbevisen varit av stor betydelse för prisbildningen å den svenska spannmålen. De exportmöjligheter, som dock genom dessa funnits, hade verkat prisreglerande och förhindrat, att prisläget blivit betydligt sämre.

Vissa av sällskapet utarbetade siffersammanställningar utvisade vidare, att tullen under de senaste åren i vad vete beträffade ej varit lika mycket utnyttjad som 1926/1927, men att den å andra sidan för såväl vete som råg varit bättre utnyttjad än många av de föregående åren, då utförselbevis ej funnits. I genomsnitt hade tullen utnyttjats till omkring två tredjedelar.

Enligt *Stockholms handelskammars* uppfattning kunde systemet med utförselbevis icke anses hava åstadkommit någon förändring i statens tullintäkter.

Med avseende å statens tullintäkter.

Stockholms och Skånes handelskammare samt *Svenska kvarnföreningen* medgiva väl, att utförselbevisen i vissa fall verkat fördyrande på mjöl av råg och vete, men framhålla samtidigt, att berörda prisstegring icke borde tillerkännas någon större betydelse.

Med avseende å den inhemska prisbildningen å förmalningsprodukter av råg och vete.

Smalands och Blekinge handelskammare framhålla såsom en följd av systemet med utförselbevis, att systemet verkat stimulerande på brödsädesodlingen.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter påpekar, att den med utförselbevisens införande fruktade eventualiteten av en stigande rågodling såsom underlag för en rågexport, avsedd att finansieras av tullinkomsten av vete, icke inträffat. Rågexporten hade genomgående hållit sig inom måttliga gränser och rågodlingen sjunkit i mån av konsumtionens förskjutning i riktning mot en ökad förbrukning av vete.

I övrigt.

Föreningen framhåller vidare, att den befarade nationalekonomiska förlusten av en veteexport under höstmånaderna, avsedd att kompenseras genom motsvarande import (vid högre prisläge) under vårarna, icke kunnat styrkas. Exportför-

säljningarna under höstarna hade i stället i visst avseende visat sig förmånliga, i det de inneburit befrielse från kostnaderna för svensk varas bevarande för förbrukning till våren. Under det sistförflutna förbrukningsåret hade världsmarknaden dessutom t. o. m. uppvisat högre spannmålspris på hösten 1929 än under våren 1930.

Till bemötande av vissa under de senare åren mot utførselbevisen anförda erinringar, att dessa genom att stimulera exporten av billigt fodervete till Danmark bidragit att — särskilt beträffande fläskproduktionen — stärka de danska jordbrukarnas ställning i konkurrensen med de svenska, anför *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* i huvudsak följande.

De danska jordbrukarna hade för nedbringandet av sina produktionskostnader ej varit beroende av importen från Sverige, då kanadensiskt fodervete och tysk råg i Danmark noterats och försålts till lägre priser än motsvarande svenska produkter. Å andra sidan hade de svenska lantbrukarna, som för utnyttjande av skadat svenskt vete icke tillräckligt hastigt kunnat övergå till animalisk produktion samt sålunda och även av andra skäl varit nödsakade att avyttra ifrågavarande vete, tack vare utførselbevisen kunnat sälja vetet för väsentligt högre pris än som eljest stått att erhålla.

Forlangning
av ifrågava-
rande bestäm-
melsers giltig-
hetstid.

Samtliga hörda korporationer uttala sig för en fortsatt tillämpning av systemet med utførselbevis för råg och vete.

Smålands och Blekinge handelskammare förordar sålunda, att den nuvarande försökstiden för utførselbevisen utsträcker att gälla tillsvidare och intill dess Kungl. Maj:ts och riksdagen annorlunda beslutade.

Skånes handelskammare samt *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* finna däremot tiden nu vara inne för att giva bestämmelserna om utførselbevis en permanent karaktär. Härför talade, framhåller nämnda förening, särskilt den omständigheten, att vidtagandet av vissa anordningar, bland annat för lagring av spannmål, vilka erfordrades för ett rationellt bedrivande av reguljär spannmålsexport, droge sådana kostnader, att den, som skulle påtaga sig dessa, måste äga någorlunda trygghet för att utførselbevisens existens ej vore tillfällig.

Östergötlands och Södermanlands handelskammare, Smålands och Blekinge handelskammare, Skånes handelskammare och *Handelskammaren i Göteborg* ävensom *Svenska foderämnes- och spannmålsimportörernas förening* samt *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* påpeka likväl i förevarande sammanhang, att det innevarande år till följd av vissa abnorma förhållanden införda inmalningstvånget för närvarande i praktiken förminskat eller upphävt utførselbevisens verkan. Samtliga ifrågavarande organisationer anse dock, att denna tillfälliga omständighet icke borde föranleda ett slopande under nu rådande depression av det stöd, som utførselbevisen i varje fall för framtiden torde skänka det svenska jordbruket.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter framhåller att, då ett upphävande av bestämmelserna rörande utførselbevis under höstarna skulle medföra starka stockningar i spannmålsförsäljningarna med därav följande prisfall, en sådan gestaltning av den svenska marknaden sannolikt skulle skapa opinion för uppoffrande av statsmedel till byggande av en mängd lagerhus i syfte att åstadkomma en jämnare fördelning av konsumtionen och en till följd därav stabilare prisnivå. Då emellertid från vissa länder hittills föreliggande erfarenheter bekräftade, att därstädes tillämpade system med lagerhus tillfogat såväl staten som odlarna betydande förluster, vore det i Sverige nu gällande systemet med utførselbevis att föredraga framför förstnämnda system.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter ifrågasätter utsträckning av utförselbevisets verksamhetsområde att jämväl omfatta korn. Ändringskrav:
Beträffande
korn.

Enligt föreningens uppfattning skulle härvid såsom exportvara i praktiken endast för mältning avsett kvalitetskorn kunna komma ifråga. Vid skördeutfall, som överstege de svenska bryggeriernas tillverkning, skulle för odlarna härigenom öppnas möjlighet att genom avsättning till grannländerna av korn av ifrågavarande slag erhålla större valuta för detsamma än, därest de varit hänvisade att använda eller försälja det som foderkorn.

Stockholms handelskammare och *Svenska kvarnföreningen* uttrycka såsom ett önskemål, att exportörer av råg- och vetemjöl måtte få utnjuta förmåner av samma reella innebörd, som de, vilka genom utförselbevisen beviljats exportörer av omalen spannmål. Sagda önskemål kunde enligt ifrågavarande organisationers uppfattning tillgodoses antingen genom en utsträckning av utförselbevisens tillämplighetsområde eller genom sådan ändring av bestämmelserna angående kvarnindustrirestitution, att vid utförsel av mjöl av råg eller vete restitution medgäves för importerad råvara av vare sig det ena eller andra sädeslaget. Beträffande
förmålnings-
produkter av
råg och vete.

Enligt Svenska kvarnföreningen syntes därvid det sistnämnda alternativet vara »naturligare».

Kvarnföreningen framhåller i detta sammanhang, att genom ändring av tullrestitutionsbestämmelserna möjlighet borde beredas jämväl för export av krossad (plattmalen) spannmål.

Med avseende å härovan angivna, av *Stockholms handelskammare* och *Svenska kvarnföreningen* framförda önskemål erinrar *Skånes handelskammare* om en av handelskammaren i särskild ordning gjord framställning.

Föreningen Sveriges spannmålsintressenter framhåller önskvärdheten av en i så måtto smidigare och mera affärsmässig tillämpning av bestämmelserna rörande utförselbevis, att import medgäves tullfritt jämväl för mindre parti än vederbörande utförselbevis angåve. I öfrigt.

Smålands och Blekinge handelskammare, *Skånes handelskammare* och *Sveriges allmänna lantbrukssällskap* anse några ändringar i nu gällande bestämmelser om utförselbevis icke vara påkallade.

Skånes handelskammare anser sig slutligen böra erinia om ett av handelskammaren tidigare framställt yrkande rörande en för de tolagsberättigade städerna tillfredsställande lösning av vissa i samband med utförselbevisen med avseende å städernas tolagsersättning uppkomna frågor. Städernas
tolagsersätt-
ning.

Stockholm i november 1930.